

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1880. Andra Kammaren. N:o 47.

Onsdagen den 28 April.

Kl. 7 e. m.

§ 1.

Fortsattes, under Herr vice Talmannens ledning, föredragningen af Stats-Utskottets Utlåtande N:o 13, angående regleringen af utgifterna under riksstatens Nionde hufvudtitel.

I ordningen förekom

Punkten 33,

hvaruti Utskottet hemställt, att den i ledamoten af Andra Kammaren Herr *C. J. Svenséns* motion N:o 97 gjorda framställning derom, att Riksdagen ville af statens medel åt Litteratören Pehr Thomasson under hans återstående lifstid anslå ett årligt understöd af 1,200 kronor, icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föränleda.

Enligt anteckning å Utlåtandet voro reservationer vid förevarande punkt inom Utskottet anmälda dels af Herrar *C. Ekman*, *C. Hammar*, Grefve *A. Mörner* och *R. Törneblad*h, hvilka, med instämmande i Utskottets hemställan, ogillat en del af den utaf Utskottet använda motivering, dels af Grefve *S. Lagerberg*, dels ock af Herrar *C. A. Larsson*, *Sven Andreasson*, *Sven Nilsson* och *Ola Andersson* i Burlöf.

*Ang. pension
åt Litteratören
P. Thomasson.*

Efter föredragning af detta ärende anförde

Herr *O. B. Olsson*: De småskrifter, som blifvit utgifna af denne folkskald, åt hvilken det nu är fråga om att bevilja en pension, hafva gjort enligt min tanke en väsentligt större nytta i vårt land än många andras. Hans skrifter hafva nemligen vunnit inträde icke allenast i hvarje koja, utan äfven i palatsen; de läsas nästan hos hvarje familj; och jag kan försäkra, att han genom sina skrifter, hvilka saknas knappast i den uslaste koja, verkat uppbyggande och befordrat läslusten. Under sådana förhållanden och om

Ang. pension
 åt Litteratören
 P. Thomasson.
 (Forts.)

man tillika tager i betraktande den goda moralen i hans utgifna arbeten, skulle det vara nog hårdt, om denna Kammare afsloge den väckta motionen. Jag kan för min del icke annat än yrka bifall till motionärens förslag, och jag gör det desto hellre, som Första Kammaren redan bifallit detsamma.

Herr Svensén: Jag skall icke ingå i något längre försvar för min motion, utan inskränker mig till att instämna med den föregående talaren och anhåller, att Kammaren välvilligt måtte bifalla motionen.

Herr Lyttkens: Då ingen af Stats-Utskottets ledamöter tyckes vilja försvara Utskottets förslag, vill jag med några ord söka göra det.

Man kan icke annat än erkänna det förtjenstfulla i denne folkskalds skrifter och hysa stora sympatier för honom till följd af den gagnande verksamhet, som han utöfvat genom sina folkskrifters stora spridning, hvarom Herr Ola Bosson Olsson talat; men detta kan dock icke vara en tillräcklig anledning till att beträda den banan att pensionera författare, som genom sin skriftställareverksamhet varit satta i tillfälle att få betaldt för sina arbeten.

Jag får därför yrka bifall till Utskottets förslag, med villigt erkännande af den stora talang och de stora förtjenster, som Pehr Thomasson visat.

Herr Aug. Peterson: Jag skulle gerna önska, att denna Kammare fattade ett likstämmt beslut med Första Kammaren och således med afslag å Utskottets hemställan bifölle Herr Svenséns motion.

Här är blott fråga om en liten pension till en folkskald, som i öfver 40 år genom utgifvande af små öres-skrifter gagnat den allmogee, från hvilken han utgått, och med hvilken han uppvuxit. Han har sett, att denna allmogee behöfde lyftning i sedligt och religiöst hänseende, och han har dertill också bidragit på ett i allo gagnande sätt. Nu, när hans krafter äro brutna och han icke mera orkar förtjena ett nödortfigt uppehälle för sig, hustru och en minderårig dotter, skulle det vara bra hårdt, om denne man, som så oförtrutet verkat för folkets upplysning, skulle under de återstående dagarne af sitt lif vara i saknad af det nödvändigaste för sig och sin familj. Pehr Thomasson är född 1818 i Blekinge, der hans föräldrar voro bondfolk. Han visade redan i sin barndom en stor läslust, och han skulle sättas i skola; men hans fader dog tidigt, såsom jag tror, innan ännu Pehr Thomasson uppnått 10 år, och till följd deraf kunde han icke få åtnjuta någon skolundervisning, så att hans rika naturanlag kunde mera utbildas. Han har sedermera genom sjelfstudier förskaffat sig den utbildning han eger, och han har visat att han kan skriva svenska språket, om ock icke oklanderligt, lik-

väl på ett värdadt sätt. Hans småskrifter hafva, såsom en talare yttrat, spriddt sig till och blifvit lästa i nästan hvarje koja; och i den kommun, der jag är boende, der ett stort sockenbibliotek finnes, hafva vi äfven Pehr Thomassons skrifter, hvilka så gerna läsas af den fattigare befolkningen, att de för hvarje år till följd af flitigt begagnande måste ombindas. Allmogen är angelägen om att få läsa dessa skrifter och anser, att de verka godt till dess sedliga och religiösa lyftning, att de icke kunna undvaras; ja, man läser dem om igen, sedan man en gång läst dem.

Ang. pension
åt Litteratören
P. Thomasson.
(Forts.)

Det är väl sant, att Pehr Thomasson, såsom född 1818, icke är så lastgammal, att han icke ännu många år måhända kan genom sin författareverksamhet i någon mån bidraga till sitt och sin familjs uppehälle. Men det är med honom, som en stor skald yttrat i ett tal, hållet vid en lärdomsskola, deri han säger, »det finnes för oss alla en tidpunkt, då människan är i löffällningen, och stor-men förströr bladen hit och dit, till dess han slutligen sopar dem tillsammans — på grafven. Denna tidpunkt kommer mycket olika, efter olika kroppsbyggnad, olika själsnötning, olika förhållanden i allmänhet». Denna själsnötning har nu inträffat för Thomasson. Han har nu blifvit bräcklig och svag samt oförmögen att arbeta för sig och sin familjs uppehälle. Jag skulle derföre, såsom jag förut nämnt, önska, att denna Kammare måtte, i likhet med Första Kammaren, bifalla Herr Svenséns motion, till hvilken jag för min del nu yrkar bifall.

Herr Borg: Äfven jag ber att få lägga ett godt ord för den fattige skalden. Han är visserligen icke någon stor skald, men han har diktat enkelt, rent och vackert, och, hvad mera är, hans dikter hafva icke blott nedträngt till folket i kojnan, utan äfven blifvit med nöje lästa i palatset. Han har i detta afseende fått vitsord af flere utaf vårt lands störste författare, hvarvid jag kan nämna sådana namn som August Blanche, Viktor Rydberg och ännu ett, som måhända öfverglänser dem alla, nemligen Fredrika Bremer, hvilken författarinnan skrifer om honom på följande sätt: »På lång tid, om någonsin, har jag ej läst skaldestycken, hvilka så inom mig väckt intrycket af våra nordiska skogars egendomliga skönhet, rena och hjertligt uppfriskande anda, som dessa sånger af Pehr Thomasson! Han är en naturpoet i sannaste mening, den tänkande tolken af naturens bundna ord, som så förklarar sig till ett Guds ord för människan. — Denna naturpoesi är i bästa mening äfven *folkpoesi*, en själens styrkande helsokälla, vid hvilken hvar man och hvar qvinna, konungen och handtverkaren, drottningen och bondflickan, kunna styrka och upplifva sin själ.»

Efter hvad jag nu uppläst, behöfver jag intet vidare tillägga, utan ber endast att få anbefalla Thomasson till erhållande af det anslag, Herr Svensén för honom begärt.

Ang. pension
 åt Litteratören
 P. Thomasson.
 (Forts.)

Herr Liss Olof Larsson: Äfven jag erkänner Pehr Thomassons vackra och inflytelserika författareverksamhet; och att jag icke har någon ovilja mot honom har jag mer än en gång visat, hvilket han själf helt visst skall kunna vitsorda. Att jag icke dess mindre biträdt det slut, hvartill Stats-Utskottet kommit, har varit af farhåga att genom bifall till motionen ett prejudikat skulle skapas, som helt säkert i framtiden många gånger komme att åberopas. Vål är det obestriddigt, att Thomasson såsom författare utöfvat ett gagnande inflytande, men å andra sidan måste det erkännas, att det funnits och finnes andra författare, hvilkas skrifter lika mycket och kanske mer än hans trängt in både i palats och hydda; har man derföre en gång beträdd denna bana, så vet man aldrig, hvar man kan komma att stanna.

Det är af dessa skäl, som jag ansett mig icke kunna biträda motionen. Inom Utskottet vann den visserligen mängas sympatier, men få ville oförändradt bifalla densamma, utan endast med förminskning af det der föreslagna beloppet. Då emellertid jag och flere med mig lika tänkande inom Utskottet lika varmt som motionären behjertade Thomassons ställning, så förestälde vi oss, såsom ock i Utskottets motivering blifvit antydt, att hjälpen kunde komma från Svenska Akademien, derigenom att densamma ökade det mindre belopp, som Thomasson nu flera år åtnjutit af de medel, som Akademien har till sitt förfogande för att uppmuntra framstående svenske författare. Härigenom vunnes målet, nemligen att lemna Thomasson ett behöfligt understöd, utan att etablera en princip, som sedermera helt visst komme att åberopas af andre författare, och då man skulle hafva svårt att säga nej, sedan bauan en gång vore beträdd.

Jag får således yrka bifall till Utskottets förslag oförändradt. Vill Kammarén utöfva en större barmhertighet än Utskottet funnit lämplig, så må den göra det. Jag vill dock för min del icke vara med om att beträda den väg, som sålunda skulle blifva inslagen.

Herr *Hans Andersson* förenade sig med Herr Liss Olof Larsson.

Herr C. A. Larsson: Det är verkligen sant, som Herr L. O. Larsson sagt, att inom Stats-Utskottet mycken sympati rådde för Thomasson. Det var i synnerhet dess ledamöter af Första Kammarén, som anslogo på känslorna hos ledamöterna från Andra Kammarén för en man, som de senare räknade såsom sin gelike, men desse stälde den hårda *principen* mot önskan att visa en gärd af tacksamhet mot den man, som hela sitt lif sträfvat för upplysningens spridande bland de djupa lederna, som icke skrivit för att förtjena penningar, utan för att bibringa de lägre och fattigare folkklasserna håg och lust för läsning.

Jag håller i min hand en liten brochyr, som kom ut för några år sedan, således långt förr än Herr Svensén skref sin motion. Den är tryckt år 1870. Der heter det bland annat: »Thomasson har

blivit allas gunstling, men i synnerhet folkets», — det skulle derföre förundra mig mycket, om det finnes någon här i Kammaren hvars gunstling han icke är såsom författare. — »Pehr Thomasson, den sjelfbildade naturskalden, torde mer än någon annan hafva bidragit till att hos vår allmoge väcka den läslust, som utgör en så glädjande företeelse för fosterlandsvännen.» Jag undrar, huru många svenske författare man skulle kunna gifva bättre vitsord än detta, och jag undrar, hvilken af dem skulle hafva gjort bättre skäl för sig för att på sin ålderdom i sin djupa nöd få en skärf af statens medel, och att principerna icke äro så stränga på alla håll, visar sig af det lilla understöd, han förut fått på grund af Kongl. Maj:ts tillstyrkan, jag tror, till belopp af 300 kronor årligen. Det heter i samma bok vidare: »De lefvande skildringarne af personer och händelser, af menniskohjertats strider, dess glädje och sorger samt det godas slutliga seger och det ondas nederlag, om dessa skildringar äro sanna och naturliga, så anslås de bättre strängarne i vår själ till fromma för vårt handlingsätt såsom familjemedlemmar och medborgare. Det är dessa strängar hos vår allmoge, som Pehr Thomasson genom sina sånger och berättelser förmår anslå.» Allt igenom andas denna bok de bästa vitsord om hans sång och berättelser. Förhållandet är också, såsom en talare förut sagt, att det knappast finnes en koja så fattig, att icke Pehr Thomassons små skrifter trängt sig dit och verkat i den riktning, som författaren med sina skrifter afsett; och jag frågar då: skulle man icke våga att åt den fattige och sjuke mannen vid 62 års ålder anslå en pension af 1,200 kronor om året? Det är riktigt, såsom Herr Liss Olof Larsson uppgifvit, att till en början man inom Stats-Utskottet icke ville föreslå mer än 600 kronors pension om året, hvarigenom han icke skulle lemnas alldeles utan understöd. Ett annat förslag lydde på summans höjande till 800 kronor, men Första Kammarens ledamöter höllo strängt på, att man icke skulle pruta på beloppet, då det gälde en så förtjent man som Pehr Thomasson; och det voterades slutligen emellan de två yrkandena om beviljande af en pension å åttahundra kronor och om afslag, dervid detta sista yrkande gick igenom på en enda röst. Det var nemligen vid voteringen 11 röster emot 13, hvilka afgjorde saken.

Jag hemställer till min högt aktade vän, Herr Liss Olof Larsson, att, då han lyckats få pension åt sin landshöfdingeanka der uppe i Dalarne, han icke är halsstarrig och sätter sig emot beviljande af en liten summa åt en gammal man, som är i lika stort behof af understöd som nämnda enka; och jag hemställer äfven till min vän Lyttkens, om icke också han vill låta Pehr Thomasson vara sin gunstling, ty äfven denne min vän vill räkna sig till folket.

Jag vill dock icke yttra mig vidare härom eller citera något mera ur den bok, jag förut nämnt. Jag hoppas och tror, att Andra Kammaren icke i detta fall skall visa sig sämre än Första Kammaren, som bifallit Herr Svenséns motion utan att pruta på det föreslagna beloppet af 1,200 kronor, hvilket jag äfven anhåller, att denna Kammaré måtte bevilja.

*Ang. pension
åt Litteratören
P. Thomasson.
(Forts.)*

Ang. pension
 åt Litteratören
 P. Thomasson.

Häruti instämde Herrar *Johan Jönsson, Chr. Assarsson* och
Anders Nilsson.

(Forts.)

Herr Ola Andersson: Tankarne kunna vara delade, huruvida icke det prejudikat, som af talaren på dalabänken på förmiddagen förordades, kan blifva svårare än det som här är af Utskottet afstyrkt, och som han ansåg farligt. Jag kan emellertid knappast tro, att denna Kammare skall bifalla ett förslag, som, hvad motiveringen beträffar, innebär en vink, för att icke säga en prickning, åt Svenska Akademien, en åtgärd, som jag icke tror vara behöflig eller ens passande för Kammaren att gifva.

För öfrigt, om den större allmänheten någon gång, med eller utan skäl, skulle kunna hysa tvifvel om det rätta användandet af statsmedel i sådana fall som detta, så är jag dock fullt öfvertygad om, att, i händelse detta anslag beviljas, något knot icke skall höras från de djupa lederna bland vårt folk, ibland hvilka denne man verkat godt. Jag anhåller därför, att denna Kammare, i likhet med den Första Kammaren, måtte bifalla Herr Svenséns motion. Jag tror, att den pension, som deri föreslås, är lika berättigad som många andra gåfvor, hvilka dels i dag blifvit utdelade, dels ock komma att genom blifvande gemensamma voteringar beviljas.

Jag yrkar således, att Stats-Utskottets förslag måtte afslås och Herr Svenséns motion bifallas.

Herr Wieselgren: Jag kan icke neka till, att den diskussion här förts, uteslutande mellan män tillhörande landtmannapartiet, på mig gjort ett glädjande intryck. De resonementer, man i allmänhet under behandlingen af nionde hufvudtiteln får höra från landtmannapartiets sida, äro gemenligen väl mycket färgade af ölands- och kalmarlänsbänkens *förstånd* och ega allt för litet af vintelligensens *»hjerta*. — Ja, mine Herrar, jag vågar så mycket tryggare påstå detta, som man ju alltid brukar lägga minoriteten *till last*, att den allt för lätt går in på beviljandet af anslag under denna hufvudtitel, vare sig förslag derom väckts genom någon Kongl. proposition eller af enskild motionär, men deremot med all rätt erinrar att de bestämdaste vedersakarne till sådana anslag alltid varit att finna bland majoritetens led. Vid detta tillfälle har emellertid ett annat förhållande inträffat. Här hafva just från landtmännens sida varma och hjertliga ord följt till förmån för den man, åt hvilken motionären föreslagit pension, och för min del måste jag bekänna, att dessa yttranden verkligen rört mig.

Den man, om hvilken öfverläggningen nu rör sig, är mig bekant från mina barnaår, och bland de första skrifter, som föllo mig i händerna, sedan jag väl hunnit öfver barnbokslitteraturens stadium, voro äfven hans. Jag har alltid hyst mycken sympati för Pehr Thomasson och har tilltalande minnen af hans litterära verksamhet. Väl måste jag erkänna, att dessa känslor från mina tidigare år på

senare tiden undergått någon afkylning, och jag har under samtal med ledamöter af kammar-majoriteten hört åtskilligt, som stadfäst mig i min förmodan, att det tal, som vållat afkylningen, icke utan orsak uppkommit, men då, såsom min vän på östgötabänken nyss yttrade vid sin appell till oss alla och särskildt till landtmanpartiet, — då det gäller att utföra barmhertighet »*mot en gelike*» — om jag icke misstager mig, tror jag orden föllo så — då lemnar jag alla förståndsskäl å sido och förenar mig med dem, som rösta bifall till motionen.

Sedan jag nu, Herr Talman, en gång tagit ordet, hvilket jag icke från början ärnat göra, bör jag väl icke underlåta att opponera mig emot den motivering, Utskottet för sitt afstyrkande begagnat, då det nemligen heter att »Svenska Akademien icke lär underlåta att, sedan uppmärksamheten nu inom Riksdagen fästs å behofvet af ökad underdöd åt Pehr Thomasson, med lämpligt belopp höja det honorarium han för närvarande af Akademien åtnjuter». Jag anser nemligen detta vara en mycket misslyckad strof. Ty först och främst behöfver Utskottets eller Riksdagens uttalande i denna del alls icke komma till Svenska Akademiens kännedom, om jag nemligen med betoning af begreppet »Svenska Akademien» icke anser detta liktydigt med en eller annan af Akademiens särskilde medlemmar; och för det andra tillerkänner jag icke Riksdagen rätt att afgöra, hvilka personer stå i det förhållande till den svenska litteraturen, att de böra erhålla större eller mindre underdöd af de medel, som för sådant ändamål blifvit ställda till Svenska Akademiens förfogande.

Jag har redan förut tillkännagifvit min afsigt vara att rösta för bifall till motionen och skall således icke längre upptaga Kammarrens tid.

Herr Torpadie: Jag skulle icke, Herr vice Talman, nu hafva begärt ordet, om jag icke af föregående diskussion tyckt mig finna, att det förnämsta hindret mot beviljandet af den ifrågavarande pensionen bestod i fruktan för det prejudikat, som derigenom skulle uppkomma. Äfven jag hyser fruktan för prejudikat i vissa fall, men jag bekänner, att jag icke fruktar för sådant, då det gäller att bevilja pensioner eller nådegåfvor, ty om någonsin borde väl vara tydligt, att icke något sådant underdöd beviljas utan på grund af särskildt bevekande skäl, hvilka naturligtvis icke alltid kunna vara lika, utan i hvarje särskildt fall måste tagas under ompröfning. Jag anser, att representationen bör hafva sin frihet att afgöra i det ena eller andra af dessa fall.

Hvad nu särskildt angår föreliggande ämne, får jag säga, att jag tillhör deras antal, hvilka sedan ungdomen hyst mycken aktning och kärlek för Pehr Thomassons författarskap. Detta, såsom allt sådant, har kanske haft sina fel, men dessa fel hafva dock mera varit tidsälderns, under det hans förtjenster deremot, hans omedel-

*Ang. pension
åt Litteratören
P. Thomasson.
(Forts.)*

Ang. pension barhet och hans varma och hjertliga framställningssätt varit hans
åt Litteratören egna. Allt detta gör, att jag med nöje förenar mig med dem, som,
P. Thomasson. med yrkande om afslag å Stats-Utskottets förslag, hemställt om bifall till motionen.
 (Forts.)

Med Herr Torpadie förenade sig Herrar *Lyth, Nils Nilsson* i Stäfvie, *Wigardt, Ola Månsson* och *Granlund*.

Öfverläggningen var slutad. Herr vice Talmannen gaf propositioner, enligt de gjorda yrkandena, såväl på bifall till Utskottets hemställan som på afslag derå och bifall i stället till motionärens förslag; och fann Herr vice Talmannen den senare propositionen vara besvarad med öfvervägande ja. Votering begärdes samt företogs, enligt en nu uppsatt och godkänd så lydande omröstningsproposition:

Den, som, med afslag å Stats-Utskottets i 33:dje punkten af dess Utlåtande N:o 13 gjorda hemställan, bifaller Herr Svenséns förevarande motion,

röstas Ja;

Den, det ej vill,

röstas Nej;

Vinner Nej, har Kammaren godkänt Utskottets ifrågavarande hemställan.

Omröstningen visade 82 ja mot 72 nej, hvadan beslut fattats i enlighet med ja-propositionen.

Punkten 34.

Bifölls.

Punkten 35.

Ang. anslaget till allmänna indragningsstaten.

Med afseende derå att, jemte äskade nya pensioner, hvilka kunde antagas blifva uppvägdas af de besparingar, som genom äldre pensionstagares afgang uppkomme, till utgående från allmänna indragningsstaten föreslagits åtskilliga utgifter, för hvilka medel förut varit under andra hufvudtitlar anvisade, hade Kongl. Maj:t funnit förslagsanslaget till nämnda stat böra ökas med ett nämnda utgifter motsvarande belopp, som för vinnande af jern slutsumma ansetts kunna bestämmas till 29,928 kronor; och hade Kongl. Maj:t för den skull föreslagit, att, med tillägg af berörda belopp, *anslaget till allmänna*

indragningsstaten måtte, med iakttagande af den förändrade uppställning i riksstaten, som blifvit följd vid de öfriga hufvudtitlarne, samt med inberäkning af den förut på Fjerde hufvudtiteln uppförda ersättning för upphörd dagsverksskyldighet till kungsgårdarne Lilla Bjurum och Beckaskog, beräknas sålunda:

*Ang. anslaget
till allmänna
indragnings-
staten.
(Forts.)*

anvisning i kontant, förslagsanslag, ...	kronor 987,503: —,
indelning och dermed jemförlig anvisning, på förslag:	
friheter	» 75: —,
ersättningar	» 6,400: —,
	<hr/>
	summa kronor 993,978: —.

I anledning af berörda nådiga framställning var af Utskottet den hemställan gjord,

att anslaget till allmänna indragningsstaten måtte uppföras på ofvan angifna, af Kongl. Maj:t föreslagna sätt; dock att Utskottet vid uppgörande af riksstaten för år 1881 måtte ega i anslaget vidtaga den jemkning, som för jemnande af riksstatens slutsummor kunde blifva erforderlig.

Herr Ola Andersson i Burlöf anförde: Den hemställan, Utskottet i denna punkt gjort, har naturligtvis varit grundad på den förutsättningen, att hvad Utskottet i föregående punkter af betänkandet föreslagit skulle bifallas, men då nu Kammaren i dessa förslag vidtagit åtskilliga ändringar, så kan deraf följa, att icke heller den siffrå, Utskottet här föreslagit, blifver fullt exakt; och dessa förändringar komma ju först att blifva kända genom de gemensamma voteringarna. Men som här är fråga om ett *förslagsanslag*, så torde det icke ligga så mycken vikt uppå, om anslaget sattes några tusen kronor större eller mindre; och jag har derföre intet annat yrkande att framställa än om bifall till Utskottets förslag.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll Utskottets hemställan.

Punkten 36.

Blef jemväl bifallen.

§ 2.

Föredrogs och bifölls Stats-Utskottets Memorial N:o 39, i anledning af väckt fråga om anslag för värnpligtslagens tillämpning.

§ 3.

Ang. föreslagna grunder för en ny härordning.

Skedde föredragning af Stats-Utskottets Utlåtande N:o 40, i anledning af väckt motion angående underdånig skrifvelse om framläggande för nästa Riksdag af förslag till ny härordning enligt vissa angifna grunder.

Uti berörda motion, afgifven inom Andra Kammaren af Herr *J. Anderson* i Tenhult (motion N:o 128), var förslaget, att Riksdagen ville i underdånig skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t till nästa riksdag täcktes låta utarbета förslag till ny härordning, fotad på följande grunder:

a) En allmän roteindelning öfver hela riket med $1\frac{1}{2}$ mantal till hvarje rote af så väl säterier som boställen och alla andra hemman, då af landets omkring 67,500 mantal erhålles en stamtrupp af cirka 45,000 man, dock så att hemman eller hemmansdelar, som i betydligt värde, efter hemmanstal beräknadt, öfverstiga medelvärdet inom det län de tillhöra, få bidraga till de mindre och sämre hemmanen, som i värde stå lägst under medelvärdet.

b) Att för städernas jord, beräknad efter taxering, jemförd med medelvärdet af taxeringen i det län de tillhöra, efter beräkning bestämmes det antal rotar och krigsmän som för hvarje stad bör tillsättas, hvars blifvande antal krigsmän ökar den här ofvan omnämnda stamtrupp.

c) Att hvarje rote, så i stad som på land, utan ersättning tillsläpper så mycket jord som i konung Carl XI:s knektekontrakt för Jönköpings regemente är bestämd, nemligen $\frac{1}{2}$ tunnland öppen jord, en kåltäppa och äng till två sommarlass hö, samt, der knektertorp nu finnas, nyss nämnda jord, af torpens nu varande område är uttagen, de å torpen varande husen upplåtas och der nya rotar och torp bildas, boningshus å dessa uppföras, allt utan ersättning.

d) Att soldatens och hans vederlikars öfriga löneförmåner godtgöras af statens medel.

e) Att rotarne, sedan de afstått nu beskrifna jord och hus, äro befriade från rekrytering, underhåll af hus, stängsel, torpets brukning och vedbrand.

f) Att, om nu beräknadt manskap icke anses tillräckligt till landets försvar, tillsammans med bevärningen, de senares öfnings- och tjänstetid i mån af behof något ökas.

g) Att denna förändring må ske med eller utan sammanhang af grundskattefrågan; och

h) Att ett anslag af 25,000 kronor ställes till Kongl. Maj:ts förfogande, att användas vid utredningen af denna fråga.

Utskottet hade hemställt,

att ifrågavarande motion måtte af Riksdagen lemnas utan afseende.

Herr J. Anderson i Tenhult yttrade: Jag vill icke förneka, att Utskottet haft rättighet att afstyra såväl denna motion, som de öfriga motioner, hvilka öfverlemnats till dess behandling, men jag anser, att Utskottet, då det begagnar sig af denna rättighet, bör bjuda skäl derför. Så har dock denna gång icke varit fallet, utan Utskottets föreliggande betänkande saknar, rent ut sagt, all motivering. Det heter visserligen uti detsamma, att de åsigter, som uti denna fråga på den senare tiden gjort sig gällande, gå uti motsatt riktning mot dem, som jag i min motion uttalat, men deruti kan jag icke finna någon tillräcklig motivering för Utskottets afstyrkande hemställan. De få förslag, som gått i annan riktning, hafva alla blifvit afslagna; och detta har äfven blifvit afstyrkt. Jag yrkar derför afslag å Utskottets betänkande och bifall till min i ämnet väckta motion.

Ang. föreslagna grunder för en ny härordning.
(Forts.)

Vidare anfördes icke. Efter det Herr vice Talmannen gifvit propositioner såväl på bifall till Utskottets hemställan som ock på motionärens yrkande, blef Utskottets hemställan bifallen.

§ 4.

Föredrogs Lag-Utskottets Utlåtande N:o 37, i anledning af väckta förslag om ändring i gällande bestämmelser rörande mark, vid skifte afsatt för skiftesdelegarnes gemensamma behof.

Om ändringar i skiftesstadgan.

I punkten 1 hade Utskottet utlåtut sig öfver Herr V. Ekenmans inom Andra Kammaren afgifna motion N:o 26, hvaruti föreslagits, det Riksdagen ville för sin del besluta, att § 1 mom. Skiftesstadgan skulle erhålla följande lydelse:

»Har jord, som hör till by eller hemman, deri två eller flera ega del, genom teg- eller storskiften i flera skiften blifvit lagd; vill den, som i sådant skifteslag eger ett eller flera hemman eller en eller flera hemmansdelar, laga skifte erhålla, hafve ock der vitsord till utan att å teg- eller storskifte meddelad fastställelse eller eljest ingången eller stadfastad förening må sådant hindra eller derför i vägen ligga. Ej må redan verkställd enskiftesdelning, som vunnit laga kraft, eller skifte, hvilket enligt Kongl. Maj:ts nådiga kungörelse den 20 Februari 1821 blifvit såsom enskifte ansedt och fastställt, eller laga skifte, hvarå fastställelse meddelats, genom nytt skifte rubbas, utan så är, att alla, hvilkas rätt är af frågan beroende, derom åsämjas; *delegare dock obetaget att i laga ordning söka och erhålla sin egolott ur skifteslags samfällighet utbruten, vare sig ur hela, i fall den är behöflig, eller den del deraf, som öfverskjuter verkliga behofvet.*»

Och hade Utskottet tillstyrkt,

Om ändringar i skiftesstadgan. att nämnda motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

(Forts.)

Beträffande denna hemställen yttrade Herr Ekenman: Enär jag allt för väl känner de många, stora och viktiga lagförslag, som vid denna riksdag blifvit till Lagutskottets behandling hänvisade, inser jag att Utskottet icke haft mycken tid öfrigt för de smärre lagförändringar, som af enskilde motionärer påyrkats; och jag skall därför icke beklaga mig öfver den något knapphändig handläggning, som tyckes hafva kommit min motion till del. Men å andra sidan hoppas jag, att Kammaren icke illa ser, att jag vill med några ord söka bevisa, att mitt förslag haft större värde, än Utskottet med sitt afstyrkande utlåtande tyckes hafva ansett.

Om frågan allenast afsett utsträckt rättighet att få dela sådana *mindre* samfälligheter, som man vanligen vid skiften finner afsatta för gemensamt behof, så skulle jag icke hafva framlagt någon motion i ämnet, ej heller nu upptagit Kammarens tid. Men, såsom jag i min motion visat, inträffar rätt ofta, att vid skiften afsätts ganska stora stycken mark för gemensamt behof utan egentlig anledning eller åtminstone utan att någon sådan uppgifvits. Jag har under min domareverksamhet flerstädes funnit, hurusom ända till hundratal tunnlands vidd på detta sätt lemnats oskiftade. När så fråga efteråt uppstår om att skifta större eller mindre del af dylika samfälligheter, har sådant mot en enda delegares bestridande, med föranledande af lydelsen i 3 § Skiftesstadgan, befunnits omöjligt, hvilket jag är i tillfälle att bevisa med tillhjälp af prejudikatsamlingar, hvarest förekomma flera sådana frågor, dragna under Kongl. Maj:ts pröfning. Jag skall anhålla att få anföra ett par af dem. Delegarne i Grofwareds sockens skogs- och utmark begärde laga skifte å denna samfällighet, men genom utslag den 16 Oktober 1872 förklarade Egodelnings-Rätten, att, enär samfälligheten förut undergått storskifte, som vunnit laga kraft, kunde det begärda laga skiftet emot delegarnes bestridande icke få verkställas. Frågan drogs under Kongl. Maj:ts pröfning, men Egodelnings-Rättens utslag blef af Kongl. Maj:t genom utslag den 30 April 1873 fastställt. Uti ett annat af Kongl. Maj:t den 26 Februari 1879 afgjordt mål rörande samma fråga yttrade sig Nedre Revisionen sålunda: »Enär, efter det inom Kälens utgods storskifte egt rum, delegarne vid åren 1845—1849 förrättadt laga skifte öfverenskommit, att skogen ej skulle delas längre i söder än bortom Storbackmyran, då en rät linie tvärs öfver skogen från Björnå rå till Gimskilnaden bestämde delningens slut, och att den återstående delen komme att begagnas på det sätt, att den förut uppgångna skilnadslinien emellan Finsta Kälen och den öfriga Kälaskogen komme att följas och hvar och en hölle sig på sina skiften eller på den samfällighet, till hvilken han hörde, samt den sålunda undantagna skogen blefve från skiftet utesluten; alltså och då berörda laga skifte är vordet af Egodelnings-Rätten fastställt samt

följaktligen storskiftet i de delar, hvilka vid laga skiftet lemnats orubbade, numera torde böra tillerkännas samma vitsord, som om det i sammanhang med laga skifte verkstälts, får Nedre Revisionen i underdånighet anhålla att Kongl. Maj:t måtte, jemlikt 3 § Skiftesstadgan, pröfva rättvist, med undanrödjande af Egodelnings-Rättens utslag samt landtmätarens och gode männens utlåtande, förklara, att nu ifrågasatta laga skifte icke må mot någon delegares bestridande ega rum». Och denna hemställan blef äfven af Kongl. Maj:t bifallen.

*Om ändringar
i skiftes-
stadgan.
(Forts.)*

Af dessa nu anförda exempel torde man finna, att ganska stora markstycken blifvit vid skiftesförrättningar undantagna för gemensamt bruk och sedermera icke kunna, i strid mot 3 § Skiftesstadgan och den tolkning af detta lagrum, som sålunda gjort sig gällande, skiftas utan medgifvande af samtliga delegare.

Ofta inträffar äfven, att de mindre samfälligheter, som afsatts för ett visst uppgifvet ändamål, efter någon tid icke blifva för samma ändamål användbara eller nödiga. Man har t. ex. afsatt mark för kalkstensbrott, grustägt och dylikt; men efter någon tid är förrådet derstädes å kalksten eller grus uttömdt och sålunda har behofvet af samfälligheten för angifna ändamålet upphört. Men man har många prejudikat på att äfven dylika mindre samfälligheter icke under sådana förhållanden få skiftas utan alla delegares samtycke. Jag vill i sådant afseende endast åberopa Kongl. Maj:ts dom den 12 December 1878, rörande samfällighet vid laga skifte i Norra Lund.

Nu kan man visserligen säga, att sådana fall, hvilka jag här ofvan anført, icke ofta förekomma, och det medgifver jag gerna. Men det gifves andra, som deremot ofta inträffa, nemligen att mark vid skifte afsättes till knektetorp. Om sådant torp af någon anledning, såsom icke sällan sker, upphör att existera såsom sådant, mot det att roten eller rusthållet erlägger vakansafgift, så kunna, så länge 3:dje § Skiftesstadgan är oförändrad, emot en enda delegares bestridande, de öfrige intressenterne ej få dela marken sins emellan — så vida nemligen, hvilket vanligen är fallet, laga skifte faststälts rörande det eller de hemman, från hvilket eller hvilka torpet är uttaget; och tillåter jag mig härvid åberopa Kongl. Maj:ts dom, den 19 Augusti 1874, rörande grenadiertorp i Svälinge by. Jag tror således, att, när jag sammanställer dessa förhållanden, min motion skall visa sig icke vara af ringa och obetydlig vikt, utan allt för väl förtjena afseende. Visserligen är frågan redan afgjord i Första Kammarerna på det sätt, att Utskottets afstyrkande utlåtande bifallits. Men om Andra Kammarerna i likhet med mig anser denna fråga vara af stor betydelse, så tror jag det vara skäl att biträda det förslag jag framställt, ty derigenom skulle frågan säkerligen betydligt närma sig sin lösning vid en annan riksdag, då den med all säkerhet återkommer. Jag yrkar derföre bifall till den motion jag framställt och afslag å Utskottets förslag.

Om ändringar
i skiftes-
stadgan.
Forts.)

Herr Thomasson: Utskottet har icke ansett frågan om de vid skiften 'afsatta samfälligheters delning vara af den stora betydelse, att för dess lösning borde uppoffras den hufvudgrundsats, hvarpå hela skiftesstadgan hvilat, nemligen den orubblighet, som skiftet förlänar åt de förhållanden, som genom detsamma utstakas och fastställas, en grundsats, som egentligen utgör det försonande momentet i denna eljest i den enskilda eganderätten nog djupt ingripande lagstiftning. Utskottet uttalade förlidet år i anledning af en då väckt motion en sådan uppfattning. Den delades utan någon meningsskiljaktighet af båda Kamrarna, som godkände Utskottets afstyrkande utlåtande, och sedan dess hafva inga förändrade förhållanden inträffat, som kunnat föranleda en motsatt åsigt. Det är ju visserligen möjligt, att dessa för gemensamt behof afsatta jordandelar i några fall kunna vara så stora, att deras skiftande kan vara behöfligt, men detta är åtminstone icke ådagalagdt. Motionären har visserligen nu anfört några exempel på, att så skulle vara förhållandet — det hade varit mycket önskligt, att han i sin motion anfört dessa exempel —, men någon fullständig utredning derom förelåg emellertid icke. Och då frågan redan fallit genom Första Kammarens bifall till Utskottets afstyrkande hemställan, anser jag, att äfven denna Kammare deri bör instämma.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad och propositioner gifvits enligt de yrkanden, som blifvit framställda, biföll Kammaren Utskottets hemställan.

Punkten 2.

Bifölls.

I *punkten 3* hade Utskottet hemställt,

att ledamoten af Andra Kammaren Herr *Johannes Bengtssons* motion N:o 52, innehållande förslag till ändringar i §§ 3, 54 och 125 Skiftesstadgan, icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Herr J. Bengtsson yttrade: Jag skall icke hålla något långt liktal öfver min motion. Jag vill blott beklaga, att samma bristande kännedom om förhållandena rörande skiftesverkets idé skall vara rådande nu som på 1820-talet.

Då jag emellertid hört, att Utskottets förslag redan vunnit bifall i Första Kammaren, skall jag icke göra något yrkande.

Öfverläggningen förklarades slutad, hvarefter Kammaren biföll Utskottets hemställan.

§ 5.

Föredrogos och biföllos Lag-Utskottets Utlåtanden:

N:o 38, i anledning af väckt motion om antagande af en författning rörande gäldandet af sådan ersättning, som omförmäles i 13 kapitlet Skiftesstadgan; och

N:o 39, i anledning af väckt motion om upphäfvande af eller ändring i förordningen den 29 Juni 1866, angående dispositionsrätten öfver skogen å sådana skattehemman, som uppkomma af nybyggen, hvilka hädanefter från kronan upplåtas m. m.

§ 6.

Företogs till afgörande Lag-Utskottets Utlåtande N:o 40, i anledning af väckt motion i fråga om offentlighet vid underrätters och polisdomstolars förhandlingar.

Om offentlighet vid underrätters förhandlingar.

Herr *L. Torpadie* hade i sin inom Andra Kammaren afgifna motion N:o 62 föreslagit, »att Riksdagen i underdånig skrifvelse ville hos Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes, så fort ske kan, för Riksdagen framlägga nådigt förslag till lag om offentlighet vid underrätters och polisdomstolars förhandlingar, med särskilda stadganden, såväl då menighetens antal är större, än att den kan i domstolslokalen inrymmas och följaktligen företrädesrätt till erhållande af plats kan ifrågakomma, som ock när ransakning med häktad person hålles å fängelse, samt med det undantag i fråga om ransakningar angående de gröfsta sedlighetsbrotten, att endast parter och vittnen jemte ett visst antal dertill utsedde personer dervid ega närvara».

Beträffande nämnda motion hade Utskottet utlåtit sig sålunda:

»Enligt upplysningar, som Utskottet inhemtat, har inom Justitiedepartementet utarbetats förslag till förordning om offentlighet vid underdomstolarne, öfver hvilket förslag utlåtande blifvit från Högsta Domstolen infordradt; och då sålunda det med motionen afsedda ändamål torde vinnas utan särskild anhållan från Riksdagens sida, finner Utskottet sig böra hemställa, att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.»

Herr *Torpadie*, hvilken inom Utskottet anmält reservation mot den af Utskottet använda motivering, yttrade: Sedan Lag-Utskottet erhållit officiel underrättelse derom, att inom Justitiedepar-

*Om offentlighet
vid underrät-
ters förhand-
lingar.
(Forts.)*

tementet blifvit utarbetadt ett lagförslag i den syftning, jag önskat åstadkomma genom det af mig i motionen framställda skrivelseförslaget, så behagade Herr vice Talmannen finna, att jag icke längre ansåg mig böra vidhålla mitt yrkande om bifall till motionen; ty man kan väl gerna icke få mera än man begär. Dock ansåg jag mig böra inom Utskottet uttala den önskan, att Utskottet skulle yttra några ord af sympatier för min motion, på det att frågans stora vikt skulle lättare blifva behörigen beaktad. Tyvärr vann mitt yrkande icke någon genklang inom Utskottet, och det var därför som jag reserverat mig mot den af Utskottet använda motivering, hvilket således skett, på det att jag skulle beredas tillfälle att få till Kammarens protokoll uttala ett beklagande öfver, att Utskottet icke ansett sig kunna gå mina önskningar i antydda hänseendet till mötes, och på samma gång uttala den förhoppning, att regeringen måtte så fort som möjligt, om icke vid denna riksdag, så åtminstone för den nästkommande framlägga ett lagförslag, hvarigenom den efter min tanke ytterst viktiga frågan angående offentlighet vid underrätterna blefve genomförd, så att densamma icke längre skulle hänga på en så skör tråd, som den i Kongl. Cirkuläret den 28 Mars 1835 meddelade föreskrift, der vederbörande erinras om att upprätthålla det urgamla bruket af offentlighet vid underrätternas förhandlingar.

Efter uttalande häraf skall jag icke framställa något yrkande.

Herr Hedin: Jag skulle i likhet med den ärade motionären, som nyss hade ordet, hafva önskat, att Utskottets motivering varit något annorlunda, än som nu är fallet, och att Utskottet genom ett uttryckligt uttalande erkänt behovet af en lagstiftningsåtgärd sådan som den, hvilken afsågs i motionärens framställning, för hvilken jag betygar honom min tacksamhet. Vid det förhållande, som blifvit af Utskottet antydt, att ett förslag, afseende att afhjelpa den af motionären påpekade bristen, redan blifvit utarbetadt och är under granskning, vill jag emellertid icke framställa något yrkande i strid mot Utskottets förslag; men jag vill uttrycka den förhoppning, att den förändring, som inträffat under den tid, som förflutit, sedan, efter hvad jag förmodar, Lag-Utskottet behandlade detta ärende, icke skall komma att medföra någon förändring i vederbörandes afsigter.

Jag har begärt ordet egentligen därför, att jag önskade begagna detta tillfälle att, såsom varande en af de många petitionärer, hvilka gjort framställning i ämnet till Kongl. Maj:t, frambära uttrycken af min erkänsla till den nyligen afgångne Chefen för Justitiedepartementet för det tillmötesgående han i denna sak visat den sant liberala allmänna meningen inom landet, äfvensom den raskhet och kraft, hvarmed han gjort hvad på honom ankommit, för att afhjelpa en på ett oväntadt sätt uppdagad lucka i vår rättegångsordning.

Herr Thomasson: Då den ärade motionären beklagat sig öfver Utskottets motivering för dess afstyrkande af hans motion, så anser jag det vara min pligt att söka taga Utskottet i försvar. *Om offentlighet vid underrätters förhandlingar.*

Då Utskottet erhållit upplysning derom, att i Justitiedepartementet utarbetats ett lagförslag för afhjelpande af den brist i lagstiftningen, som föranlett motionen; då detta förslag — jag ber få omnämna det — fortskridit så långt, att det redan varit föremål för Högsta Domstolens granskning, och då man således, så fort ske kan, har att förvänta en Kongl. proposition i samma syfte, som det motionären afser, så har jag icke trott — och jag hemställer detta till Kammarens bedömande — att det varit lämpligt, att Utskottet utbredd sig om önskvärdheten af en lagstiftningsåtgärd, hvars behöflighet regeringen redan erkänt. Jag tror därför, att någon bättre motivering icke kunnat erhållas, än den upplysning, att det mål, motionären afser, redan är vunnet, och anhåller således om bifall till Utskottets betänkande beträffande såväl motiveringen som dess afstyrkande hemställan.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, blef Utskottets hemställan bifallen.

§ 7.

Föredrogs och bifölls Andra Kammarens Andra Tillfälliga Utskotts Betänkande N:o 8 (i samlingen N:o 20), med anledning af väckt motion om underdånig skrifvelse angående inställande af tillämpningen af den i Kongl. Kungörelsen af den 21 December 1877 anbefalda lotstaxa m. m.; och skulle, jemlikt 63 § 3 mom. Riksdagsordningen, detta beslut genom utdrag af protokollet delgifvas Medkammaren.

§ 8.

Föredrogs Andra Kammarens Andra Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 9 (i samlingen N:o 21), i anledning af väckt motion angående underdånig skrifvelse om ändring i nu gällande expeditionstaxa. *Om ändring i gällande expeditionstaxa.*

Uti berörda motion (N:o 114) hade Herr *J. G. Granlund* föreslagit, att lösen å gravationsbevis för jord i stad, hvilken icke tillhör gård eller tomt, måtte beräknas som för annan fastighet efter nummer eller särskild fastighet och icke efter tunuland; samt att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om ändring i nu gällande expeditionstaxa rörande lösen af gravationsbevis för jord i stad i sådan syftning.

Utskottet hade hemställt,

att Herr Granlunds ifrågavarande motion icke för närvarande måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Om ändring
i gällande ex-
peditionstaxa.

(Forts.)

Herr Granlund anförde: För en kort stund sedan klagade en motionär deröfver, att Stats-Utskottet icke behandlat en af honom väckt motion, åtminstone hade detta skett mycket knapphändigt. Jag tror, att orsaken till detta förhållande, sedd ur Stats-Utskottets synpunkt, var den, att motionen var alldeles för stor och omfattande. Motionären hade nemligen med raska drag på ett par sidor tecknat och framlagt ett alldeles nytt arméförslag, hvilket Utskottet troligen ansåg allt för stort för att af detsamma företagas till behandling. Jag, mine Herrar, synes deremot hafva framställt ett förslag af alldeles för ringa betydelse för att Utskottet skulle kunnat deråt egna någon särskild uppmärksamhet eller sökt sätta sig in i verkliga förhållandet. Min motion berör visserligen en i allmänhet liten fråga, och få personer torde ock komma att af densamma beröras; dock anser jag, att man icke bör bibehålla en lagstifning, som är orättvis och obillig vid tillämpningen, äfven om blott få personer skulle drabbas af denna orättvisa.

Denna fråga rörer endast städerna, men den har råkat komma under behandling af ett Utskott, bestående af endast landsortsrepresentanter. Näja, jag har fullt förtroende för dem och deras utmärkta förmåga, men kan dock icke gå in på deras åskådning af frågan. Förhållandet är nemligen det, att lösen för gravationsbevis å jord i stad är beräknad efter tunnland, och följden deraf är således den, att om jag der eger en måhända aldrig så dålig stadsjordslägenhet på 20 tunnland eller till och med endast en beteshage om 20 tunnland, så kostar lösen för ett gravationsbevis å densamma 20 kronor; men om jag der eger en stor tomt med derå uppförda stora byggnader, som kunna tillsammans vara värda flera hundra tusen kronor, och till denna tomt *höra flera hundra tunnland jord*, så kostar ett gravationsbevis för denna fastighet tillsammans endast 3 kronor. Om t. ex. jag har en ega om 20 tunnland, afsöndrad från en sådan stadsegendom, så kostar lösen för gravationsbevis angående denna ega 20 kronor, under det att förut ett sådant bevis för *hela* egendomen — omfattande äfven den senare egan — icke kostat mera än 3 kronor. Jag kan icke finna, att det är rättvist att en dylik bestämmelse i expeditionstaxan af år 1855 skall fortfarande gälla, oaktadt så många olika förhållanden sedan dess inträffat, som göra, att dess tillämpning verkligen leder till en mängd orättvisor.

Jag skall nu be att få taga Utskottets motivering i skärskådande. Utskottet säger, »att orsaken till den höga lösen, som nu är bestämd för gravationsbevis å sådan stadsjord, som ej tillhör gård eller tomt, ligger deruti, att dylik jord oftast utgör en sammanfattning af flera små lägenheter med olika namn, hvilka hvar för sig kunna intecknas». Ja, skola de intecknas hvar för sig, då blir den naturliga följden den, att särskilda gravationsbevis skola utfärdas för hvar och en sådan ega, och då blir orättvisan så mycket större. Jag har i min motion sagt, att lösen för gravationsbevis bör erläggas efter fastighetsnummer och icke efter tunnland. Vidare säger

Utskottet: »Enligt hvad Utskottet har sig bekant, inträffar det mycket ofta, att åkrar, ängar eller beteshagar, som äro belägna i eller invid städer, bestå af lika många, med egna namn försedda jordlappar, som de utgöra tunnland.» Der kommer Utskottet verkligen in på ett sådant gebit, att jag icke kan förstå, hvad Utskottet dermed menat. Ty under nämnda förhållande kan det ju icke komma i fråga att för dem skall lemnas ett enda gravationsbevis, om de hafva olika egare; men komma dessa jordbitar att sammanföras i en ny egares hand, så är det ock gifvet, att han sammanför dem under ett fastighetsnummer. i hvilket fall endast ett bevis behöfver utfärdas. Vidare har Utskottet sagt, att min »änmärkning, att detta besvär numera icke kan vara så betydande, sedan fastighetsböcker blifvit upprättade, förtjenar här icke afseende, emedan minst 10 år måste hafva tilländagått efter fastighetsbokens upprättande, innan den dermed afsedda lättningen kan komma expeditionshafvanden till del, och, som kändt är, hafva ej mera än 5 eller 6 år ännu förflutit, sedan fastighetsböcker för städerna börjat uppläggas. Då frågas. om det icke är förenadt med mera besvär att upprätta ett gravationsbevis omfattande 10 år än endast 4 år, att noggrant gå igenom inteckningsprotokollen för endast de 4 senare åren eller 10 år. Detta bevisar verkligen Utskottets utmärkta sätt att söka sätta sig in i saken. Slutligen säger Utskottet, att »fall kunna inträffa, då expeditionslösen för gravationsbevis å sådan stadsjord, hvarom här är fråga, kan blifva för hög», men att dessa »säkerligen blifva undantagsfall, för hvilka det icke torde vara lämpligt att besvära Kongl. Maj:t med någon skrifvelse». Nej, mine Herrar, jag får säga, att det alldeles icke hör till undantagsfallen, utan är ett bestämdt faktum, att alla de, som ega en ega om 20 tunnland och behöfva taga ett gravationsbevis derå, få derför betala 20 kronor, eller lika mycket som för nära 7 de största gårdar i stad och flera egendomar på landet, allt i öfverensstämmelse med expeditionstaxans föreskrift, hvilken också tillämpas icke undantagsvis, utan ständigt. Det kan visserligen finnas sådana domare eller expeditionshafvande, hvilka, enligt hvad jag hört af en aktad ledamot af denna Kammar, anse taxan vara så hög, att de icke vilja taga ut hela det belopp, som för hvarje särskildt fall der finnes stadgadt; men de höra väl dock till undantagen.

Jag har nu i min motion begärt, att Riksdagen genom en skrifvelse till Kongl. Maj:t skulle anhålla om en ändring i det syfte jag framställt, nemligen att lösen för gravationsbevis å jord i stad icke måtte beräknas efter tunnland, utan som all annan fastighet så väl på landet som i stad efter fastighetsnummer, och Kongl. Maj:t lärer väl icke underlåta att tillse om skäl till ändring förefinnas. När man ser en stor orättvisa, äfven om den icke drabbar så många, utan blott en eller annan, så bör man väl söka undanrödja densamma. Det skulle förvåna mig derför, om i denna fråga, som rörer endast städerna, landets representanter skulle sätta sig

*Om ändring
i gällande ex-
peditionstaxa.
(Forts.)*

Om ändring i gällande expeditionstaxa. (Forts.)
 emot en förändring, som endast rörer städerna. Jag ber för min del att få yrka afslag å Utskottets betänkande och bifall till min motion.

Friherre Beck-Friis: Motionären har i detta fall begärt rättelse i ett missförhållande, som verkligen förefinnes. Men utom det att med frågan synes kunna anstå, till dess om några år fastighetsböckerna kunna i och för gravationsbevis' utfärdande användas, synes det, som om, då i småstäderna det ofta inträffar, att åker, ängar eller beteshagar, som äro belägna i eller invid städerna, bestå af lika många med egna namn försedda jordlappar, som de utgöra tunnland, en rik man, som köper ihop dessa små lotter, må kunna för en gång underkasta sig den högre lösen, som för ett gravationsbevis å alla dessa smålotter nu erfordras. Det af motionären afsedda fallet är dessutom så ytterst sällsynt, att man icke därför synes böra aflåta någon skrifvelse till Kongl. Maj:t.

Jag anhåller därför om bifall till Utskottets förslag.

Herr Bokström: Då jag representerar ett samhälle, som lider af de olägenheter, nuvarande bestämmelserna i expeditionstaxan i fråga om gravationsbevis medföra, så anhåller jag att få instämma i motionärens yrkande. Frågan härom är visserligen ingalunda stor, men då jag anser, att den är rättvis, vill jag med min röst understödja densamma. Om besväret vid upprättandet af här ifrågakarande gravationsbevis är beroende på fastighetslotternas eller numerernas antal, torde det jemväl vara rimligast att ersättningen måtte bestämmas just derefter, men deremot icke efter arealen. Jag anhåller således om bifall till motionen.

Herr Granlund: Med anledning af den värde Utskottsledamotens, Friherre Beck-Friis', yttrande om den rike mannen, som köper ihop små bitar, för hvilka det skulle vara mycket besvär att utfärda gravationsbevis, vill jag säga, att jag tänkt mig, att den rike mannen, som betalt dessa lotter, fått inteckningarna i sin hand och kan sedan döda dem och förete bevis derom, hvarefter det väl icke lär erfordras mer än ett gravationsbevis å dem alla eller den då samfälda egendomen.

Det är dessutom icke så sällsynt, som denne talare antog, att det af mig omnämnda fallet med denna höga gravationslösen förekommer. Och jag hemställer till er, mine Herrar, om någon af er skulle sälja en landegendom, värd 300,000 eller 400,000 kronor, och ni på denna stora egendom erhåller ett gravationsbevis för 3 kronor jemte särskild kartafgift samt flyttar sedan in till en stad och der köper en stadsjordslägenhet af sämre beskaffenhet med 20 tunnlands areal, huruvida det icke då kan synas eder obilligt att ni skall för ett dylikt bevis betala 20 kronor eller cirka 6 gånger mera än uti eder förre stora egendom.

Herr Lyth: Jag vill blott säga den ärade motionären, att han, efter min åsigt, antingen icke läst expeditionstaxan fullt riktigt, eller också icke tänkt på hvad den innehåller. Det står nemligen här angående lösen för gravationsbevis i stad: »gård eller obebyggd tomt jemte sådan jord, som ej får derifrån söndras eller särskildt intecknas». Det är det första slaget af stadsjord. Sedan kommer en afdelning för »annan stadsjord», d. v. s. sådan, som får delas sönder i särskilda parceller, hvilka särskildt kunna intecknas. Under sådana förhållanden är det tydligt att utfärdande af gravationsbevis för några tunnland sådan jord kan vara förenadt med mycket besvär och stort ansvar — och är väl detta orsaken, hvarföre sådan stadsjord kan blifva betungad med relativt hög lösen för gravationsbevis. Man skulle nu visserligen kunna ändra expeditionstaxan så, att lösen för gravationsbeviset komme att utgå efter inteckningssummor i stället för tunnland, men äfven härför torde möta svårigheter, och de, som uppgjort expeditionstaxan, hafva nog haft skäl för, att stadgandet blifvit sådant, det nu är. Om motionärens förslag ginge igenom, tror jag dessutom, såsom Utskottet också sagt, att det skulle medföra lika många och stora olägenheter som dem, han nu öfverklagar; hvarför och då man åtminstone kan vänta med att ändra expeditionstaxan till dess att fastighetsböckerna hunnit föras i 10 år, och då jag slutligen anser frågan vara så liten, att vi icke böra besvara Kongl. Maj:t med en skrifvelse derom, så yrkar jag bifall till Utskottets förslag.

*Om ändring
i gällande ex-
peditionstaxa.
(Forts.)*

Herr Granlund: Jag ber om ursäkt, att jag åter tager till ordet, men det var till följd af ordförandens i Utskottet påstående, att jag icke skulle hafva läst expeditionstaxan riktigt. Jag får i stället bedja honom läsa min motion litet bättre. Jag tillhör icke dem som framkomma med omotiverade förslag — obefogenheten af den värde talarens yttrande visar sig ock bäst deraf, att jag ur expeditionstaxan infört hvad som rörer denna fråga i min motion och der- efter har ju ock Utskottet infört samma i föreliggande betänkande. Det förhåller sig nemligen icke så, som han säger, och såsom ett exempel på rättigheten af mina uppgifter ber jag att få anföra ett förhållande, som egt rum i Jönköping. Der har till de flesta tomter i gamla staden hört en lott jord, som kallades byamarkslott, hvilka lotter på senare tider blifvit fränskilda husen och sålda särskildt, och kostnaden för ett gravationsbevis på en del af dem kan nu uppgå till tjugu kronor, då det deremot förut för huset och jorden tillsammans kostade endast tre kronor. Jag hemställer till Herrarne, huruvida detta är rättvist. Och äfven om så skulle vara, att orättvisan skulle drabba endast några få, anser jag, att man icke bör hafva en lagstiftning, der orättvisan drabbar någon.

Friherre Beck-Friis: Då här omtalade förhållande så sällan förekommer, men, då det förekommer, de, som skola utfärda grava-

*Om ändring
i gällande ex-
peditionstaxa.
(Forts.)*

tionsbeviset, hafva mycket besvär dermed, tror jag, att vi måste äfven något se på, att de tjenstemän, som hafva med saken att göra, få valuta för sitt besvär. Jag tror, att, om man skall utgifva ett gravationsbevis för tjugu tunnland, man behöfver se efter på minst tjugu olika ställen, och vi torde därför böra se till, att de, som hafva detta arbete, blifva ersatta därför. Jag yrkar fortfarande bifall till Utskottets förslag.

Herr Ekdahl: I de städer, jag representerar, är förhållandet verkligen sådant, som motionären tillkännagifvit. Der finnes nemligen eu mängd små fastigheter, hvartill höra en liten bit hagmark, ängsmark och jord, hvilket sammanlagdt kanske icke innehåller tjugu tunnland, och ehuru värdet af dessa egor ganska ofta kan vara helt obetydligt, måste ändå ett gravationsbevis deri betalas med tjugu kronor, när de innehålla ett visst antal tomtnummer.

Att, såsom den siste talaren sade, in-teckningarna skulle i fastighetsböckerna vara upptagna på så många olika ställen, som han nämnde, tror jag icke är fallet, och således äro olägenheterna för dem, som skola utfärda dessa gravationsbevis, icke så stora. Jag yrkar bifall till motionen.

Herr C. A. Larsson: Då så många stadsrepresentanter här i Kam-maren vitsordat, att de i motionen påpekade olägenheterna verkligen förefinnas, tycker jag, att vi icke behöfva knussla på en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t, som kanske kan utfinna någon hjälp. Jag hemställer därför, att Kam-maren går stadsrepresentanternas önskingar till mötes och därför till Utskottet återremitterar betänkandet.

Öfverläggningen var slutad. Herr vice Talman-nen gaf propositioner, i öfverensstämmelse med de meningar som förekommit, dels på bifall till Utskottets hemställan, dels på yrkandet att, med afslag å nämnda hemställan, det i motionen framställda förslag måtte antagas, dels jemväl på återremiss; och förklarade Herr vice Talman-nen sig hafva funnit den förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes, och skedde alltså, sedan till kontraposition antagits yrkandet på återremiss, uppsättning, justering och anslag af en så lydande voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad Andra Kam-marens Andra Tillfälliga Utskott hemställt i Utlåtandet N:o 9 (i samlingen N:o 21),

röstar Ja;

Den, det ej vill.

röstar Nej;

Vinner Nej, har Kammaren till Utskottet återförvisat omförmälda Utlåtande.

Votering försiggick och visade 78 ja mot 50 nej, i följd hvaraf Utskottets hemställan bifallits.

§ 9.

Föredrogs och bifölls Konstitutions-Utskottets Memorial N:o 9, i anledning af Kammarens beslut i fråga om de i Utskottets Utlåtanden N:is 4 och 5 tillstyrkta ändringar i §§ 87 mom. 1 och 53 Regeringsformen samt § 42 mom. 1 Riksdagsordningen.

§ 10.

Skedde föredragning af Stats-Utskottets Utlåtande N:o 42, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition om beviljande af anstånd med förskrifna ränte- och kapitalafbetalningar å de Wessman-Barkens jernvägsaktiebolag beviljade statslån. *Om anstånd med inbetalningarne å de Wessman-Barkens jernvägsbolag beviljade statslån.*

Kongl. Maj:t hade i sin berörda nådiga proposition föreslagit Riksdagen medgifva, att Kongl. Maj:t finge bevilja Wessman-Barkens jernvägsaktiebolag anstånd för tre år med erläggande af stadgad och förskrifven ränta och kapitalafbetalning å de två särskilda lån, som Rikets Ständer vid 1853 och 1854 samt 1856—1858 års riksdagar beviljat nämnda bolag, samt att detta anstånd finge räknas för det första lånet från den 30 Juni 1879 och för det senare lånet från den 26 Februari samma år, allt under vilkor att, på sätt Riksdagen i sin underdåniga skrifvelse den 15 Maj 1876 angående anvisande af statsbidrag till enskilda jernvägsanläggningar föreskrifvit, den sålunda uppskjutna liqviden fullgjordes genom en mot annitetens belopp svarande utsträckning i tiden för dess erläggande, så att statsverket för sin försträckning blefve till fullo godtgjort.

Rörande omförmälda nådiga framställning hade Utskottet gjort den hemställan,

att samma framställning ej måtte vinna Riksdagens bifall.

Mot hvad sålunda blifvit hemstäldt voro reservationer inom Utskottet afgifna

dels af Herrar C. Ekman, L. M. Nordenfelt, C. M. Hammar och K. O. Ljungqvist, hvilka för sin del framlagt ett på anförda skäl grundadt, så lydande förslag:

»att Kongl. Maj:ts förevarande proposition må på det sätt bifallas, att Riksdagen medgifver, att Kongl. Maj:t må bevilja Wess-

Om anstånd med indbetalningarne å de Wessman-Barkens jernvägsbolag beviljade statslån. man-Barkens jernvägsaktiebolag anstånd med erläggandet af stadsgad och förskrifven ränta och kapitalafbetalning å ifrågavarande båda lån för tre år, räknadt för det första lånet från den 30 Juni 1879 och för det senare lånet från den 26 Februari samma år, under vilkor *dels* att, på sätt Riksdagen i sin underdåniga skrivelse den 15 Maj 1876 angående anvisande af statsbidrag till enskilda jernvägsanläggningar föreskrifvit, den sålunda uppskjutna likviden fullgöres genom en mot annuitetens belopp svarande utsträckning i tiden för dess erläggande, så att statsverket för sin försträckning blifver till fullo godtgjort, *dels* ock att de löftesmän, hvilka för lånen iklädt sig borgen såsom för egen skuld, förbinda sig att, utan afseende å stadsgandet om preskription för dylik borgen, fortfarande en för alla och alla för en ansvara för betalningen af de ifrågavarande annuiteter, för hvilka de ingått borgen;

(Forts.)

dels ock af Friherre C. Hochschild.

Sedan Utskottets hemställan blifvit uppläst, yttrade

Herr Königsfeldt: På de af reservanterne, Herrar Ekman, Nordenfelt, Hammar och Ljungqvist anförda skäl ber jag få yrka bifall till deras vid detta betänkande fogade reservation.

Herr A. Rundbäck: Jag åter ber att få på det varmaste förorda bifall till Utskottets förslag.

Öfverläggningen var härmed slutad. Efter det Herr vice Talmannen framställt propositioner i enlighet med de gjorda yrkandena, biföll Kammarern Utskottets hemställan.

§ 11.

Föredrogs och bifölls Stats-Utskottets Utlåtande N:o 43, i anledning af väckt motion om alla statsinkomsters ingående till Statskontoret och alla statsutgifters bestridande af samma verk.

§ 12.

Om förlängning af arrenderätten till indragna militiebostället Smuttan. Till behandling förekom Stats-Utskottets Utlåtande N:o 44, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående förlängning af arrenderätten till indragna militiebostället Smuttan i Stockholms län.

Med förmälan hurusom Sven Modin, hvilken genom vederbörande boställsdirektions transportresolution den 15 April 1868 för återstående arrendetiden, eller till midfastan 1880, blifvit innehafvare af arrenderätten till förra piparebostället vid Uplands regemente Smuttan N:o 1, om $\frac{1}{4}$ mantal, i Lunda socken och Stock-

holms län, hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhållit, att, sedan förslag till minimi- och maximiarrende för boställets förnyade utarrendering på 20 år från den 14 Mars innevarande år blifvit af vederbörande kronofogde med biträden uppgjordt, få mot årlig arrendeafgift af 320 kronor, svarande mot det föreslagna maximiarrendet, under nämnda tid bibehålla bostället, hade Kongl. Maj:t på angifna skäl föreslagit Riksdagen, att ifrågavarande boställe, hvars förvaltning efter den 14 Mars detta år blifvit, i afvaktan på afgörandet af omförmälda ansökning, genom vederbörande embetsmyndighet uppdragen åt sökanden, måtte på förnyadt arrende under 20 år, räknadt från nämnda den 14 Mars, till sökanden upplätas emot årlig afgift af 320 kronor, motsvarande det af vederbörande uppskattningsmän föreslagna maximiarrende.

Om förlängning af arrenderätten till indragna militiebostället Smuttan.
(Forts.)

Utskottet hade hemställt,

»att Kongl. Maj:ts förevarande framställning må på det sätt bifallas, att Riksdagen må för sin del medgifva, att förre arendatorn af indragna piparebostället Smuttan N:o 1 inom Lunda socken af Stockholms län Sven Modin må emot en arrendeafgift af 108 kronor 8 öre och på de vilkor i öfrigt, hvarunder han förut innehaft berörda boställe, få fortfarande innehafva bostället under ett år, räknadt från den 14 sistlidne Mars».

I anledning af denna hemställan, mot hvilken Herr C. M. Hammar inom Utskottet reserverat sig, anförde,

Herr Sigge Ljunggren: Då jag såsom uppskattningsman deltagit i arrendevärderingen af ifrågavarande boställe, anhåller jag att få lemna Kammaren några upplysningar i afseende på arealen af den inrösningsjord, som tillhör detta boställe.

På andra sidan af Utskottets betänkande uppgifves, att inrösningsjorden år 1838 upptagits till 28 tunnland och $\frac{1}{2}$ kappland. Det kan möjligen hafva förefallit Utskottet, som om hela denna areal bestode af åker; men så är emellertid icke förhållandet. Åker och odlad äng voro å 1838 års karta upptagna till ungefär 17 tunnland; det öfriga utgjordes af så kallad äng, beväxt med videbuskar och i hög grad besvärad af vatten, så att någon höskörd icke var möjlig att der få; således att betrakta såsom »odlingsmark», icke som äng. Detta i afseende å arealen. Jag nämnde detta därför, att det efter de uppgifter, som här äro lemnade, kunde synas, som om den nuvarande arrendatorn endast skulle hafva ökat åkern från 28 tunnland till 36 tunnland, således endast 8 tunnland mer; men han har i själfva verket ökat den från 17 till 36 tunnland, båda siffrorna tagna ungefärligen.

Jag skall nu bedja att få yttra några ord i afseende å Utskottets motivering. Utskottet säger: »ehuruval arrendatorn af ifrågavarande

Om förlängning af arrenderätten till inädragna militiebostället Smuttan.

(Forts.)

boställe synes hafva derå nedlagt större kostnader än hvad arrendatorer vanligen pläga å arrenderade kronolägenheter nedlägga, torde dock kunna ifrågasättas, huruvida han icke erhållit godtgörelse därför genom ökad afkastning af egendomen». I afseende härå vill jag upplysa derom, att enligt mig lemnade uppgifter, hvilka jag anser vara hufvudsakligen rigtiga, blefvo de af den nuvarande arrendatorn verkställda odlingarne icke färdiga förr, än dertill åtgått så lång tid, att han deraf ej fått taga skördar mera än från ungefär 6 till 2 år och således är det en högst ringa del af odlingskostnaden som han fått ersatt genom ökad skörd.

Vidare yttrar Utskottet, att arrendatorn redan länge bort kunna förutse, att han vid arrendetidens slut icke skulle komma att ovilkorligen tillerkännas optionsrätt. Detta är visserligen rigtigt. Men då detta var ett militieboställe, hvarmed under vanliga förhållanden och så länge det fortfarande vore militieboställe förhölle sig så, att, om arrendatorn skötte sig väl, han finge förnya arrendet vid arrendetidens slut, så hade han väl haft skäl att hoppas få bibehålla arrendet ända till dess dessa förhoppningar omintetgjordes genom det af Regering och Riksdag för några år sedan fattade beslut.

Utskottet fortfar vidare: »Utskottet föreställer sig derjemte, att ett bifall till hvad Kongl. Maj:t i förevarande hänseende föreslagit utan tvifvel skulle komma att framkalla mångfaldiga framställningar af likartadt syfte. till hvilkas bedömande Riksdagens uppmärksamhet allt för mycket skulle komma att tagas i anspråk». Det är således för principen, som Utskottet fruktat. För min del fruktar jag alls icke att etablera en sådan princip; ty det komme ju endast att innebära en eventuel optionsrätt. Och för öfrigt tror jag icke, att det förhållande mången gång inträffar, att, såsom fallet är här, en arrendator uppbragt ett boställes odlade jord med nära 100 procent. Hvad Utskottet i öfrigt ordar om, »att dylika frågors bedömande allt för mycket skulle komma att taga Riksdagens uppmärksamhet i anspråk», så kan jag icke föreställa mig annat, än att, om ett dylikt fall vidare skulle förekomma, arrendatorn skulle ingå till Regeringen med sin ansökan; och jag är öfvertygad, att Regeringen nogsamt pröfvade, om densamma vore af beskaffenhet att förtjena framläggas för Riksdagen.

Sedan Utskottet längre ned talat något om boställets eventuella försäljning, hvarom jag nu icke vill yttra mig, heter det slutligen: »Emellertid har Utskottet funnit, att någon ersättning skäligen må beviljas arrendatorn för det förbättrade skick, hvari han vid arrendetidens slut aflemnat egendomen, i hvilket afseende» o. s. v. Utskottet erkänner således, att den nuvarande arrendatorn har ett slags berättigande till ersättning; men den ersättning, Utskottet föreslår, fruktar jag vara ungefär lika med noll.

Jag skall emellertid inskränka mig till att, då Första Kammarren i förmiddags har, med afslag å Utskottets hemställan, beslutat på det sätt bifalla Kongl. Maj:ts framställning i ämnet, att arrende-

tiden blefve förlängd för en tid af fem år, anhålla om proposition derå, att Andra Kammaren ville för sin del fatta samma beslut, hvilket alltså komme att lyda på följande sätt:

att Kongl. Maj:ts förevarande framställning må på det sätt bifallas, att Riksdagen må för sin del medgifva, att förre arrendatorn af indragna piparebostället Smuttan N:o 1 inom Lunda socken af Stockholms län Sven Modin må, emot en arrendeafgift af 320 kronor om året, få fortfarande innehafva bostället under 5 år, räknadt från den 14 sistlidne Mars.

Om förlängning af arrenderättentillindragna militiebostället Smuttan.

(Forts.)

Chefen för Kongl. Finansdepartementet, Herr Statsrådet Forssell: Såsom Kammaren behagade finna af den Kongl. propositionen och Stats-Utskottets utlåtande har den ifrågavarande arrendatorn under så särskilda omständigheter och på ett så säreget sätt gjort sig förtjent af tillmötesgående och billig behandling, att knappast någon våda torde kunna befaras af ett bifall ens till Kongl. Maj:ts framställning, enär det såsom prejudikat icke torde komma att framkalla många likartade anmärkningar. Denna betänklighet, — den enda, egentliga, som Stats-Utskottet hyst emot bifall till den Kongl. propositionen. — väger derföre för mig icke mycket. Emellertid lär det väl efter Första Kammarens beslut i frågan, icke vara mycken förhoppning om framgång för Kongl. Maj:ts framställning. Stats-Utskottets hemställan synes mig deremot i det närmaste liktydig med afslag, emedan den förmån, som Stats-Utskottet — under erkännande af hans förtjenst — erbjuder åt arrendatorn, icke är någon förmån. Jag tillåter mig derför värdsamt hemställa, att Kammaren måtte förena sig med Första Kammaren om bifall till Kongl. Maj:ts framställning, med begränsning af tiden, hvarunder arrendatorn må innehafva bostället, till fem år, hvarigenom åtminstone någon ersättning bereddles honom för de kostnader han å bostället nedlagt.

Herr O. B. Olsson: Herr vice Talman! Efter de handlingar, som förelades Utskottet, äfvensom efter de upplysningar, som förekomma i Kongl. Maj:ts proposition, kunde man visserligen draga den slutsatsen, att arrendatorn af ifrågavarande kronohemman skött jorden väl och uppfört byggnader, äfvensom verkställt nyodlingar; men å andra sidan kunde man äfven temligen tydligt se, att han genom arrendet erhållit ersättning för sina kostnader. Han har i 12 år haft hemmanet för en ganska billig årlig arrendeafgift, nemligen för 108 kronor 8 öre, och att detta varit en särdeles billig arrendeafgift synes deraf, att det nya arrendet, efter skedd undersökning, blifvit föreslaget till 320 kronor. Huruvida han byggt mera, än han varit skyldig till, är mig obekant, ty arrendekontraktet blef ej uppvisadt i Stats-Utskottet, men beträffande de odlingar, han verkställt, framgick af de handlingar, som i Utskottet funnos tillgängliga, att de utgjorde endast 8 tunnland. Nu har emellertid

Om förlängning
af arrenderät-
tentillindragna
militiebostället
Smuttan.
(Forts.)

en föregående talare upplyst, att han odlat ej mindre än 18 tunn-land, hvilket jag för min del ej kan bestrida, ty jag känner ej förhållandet. Men möjligen har odlingen kunnat ske med ganska ringa kostnad, synnerligen som jag föreställer mig, att större delen utgöres af kärrmark, hvilken är ganska lätt att odla. Utskottet ansåg därför att, i händelse arrendatorn ej blifvit till fullo godtgjord för sina påkostnader, han nu skulle kunna vara till freds med att få behålla arrendet ett år till efter det gamla låga arrendebeloppet. Men då nu Första Kammaren redan fattat beslut i saken och deruti förlängt arrendetiden till 5 år mot den föreslagna nya högre arrendeafgiften, skall åtminstone jag för min del ej sätta mig emot, att denna Kammare instämmer i Medkammarens beslut, men jag gör det ej utan mycken tvekan, att ett sådant beslut möjligen skulle kunna tolkas såsom ett prejudikat i den riktningen, att optionsrätten skulle, fast på en omväg, återkomma, och dertill vill jag ej medverka. Jag tror, att det var ganska lyckligt, att denna rättighet en gång blef upphäfd och afskaffad. I förhoppning, att mina farhågor i detta afseende ej skola besannas, vill jag emellertid ej motsätta mig, att denna Kammare på derom af en föregående talare framställt yrkande fattar samma beslut som Första Kammaren redan fattat. eller att arrendatorn skulle få behålla arrendet ännu i 5 år mot 320 kronor i årligt arrende.

Herr Sigge Ljunggren: I anledning af den siste talarens anförande ber jag endast att få anmärka, det möjligen någon del af nyodlingen kunnat verkställas lätt nog, såsom han sade. Jag vågar ej bestrida detta, men kan deremot intyga, att en annan del af odlingsarbetet varit både svårt och dyrbart, nemligen en äng som ligger vid en mindre sjö. För att kunna odla densamma har det varit nödvändigt att först upptaga en ungefär 900 famnar lång graf och derigenom sänka sjön så mycket, att ängsmarken blifvit tillgänglig för odling.

Herr Sven Nilsson: För min del skall jag ej uppehålla Kam- maren med betraktelser öfver de förbättringar, arrendatorerna gjort vare sig af jord eller byggnader, ty för mig gäller här *principen* allenast. Såvidt jag kunnat finna, borde arrendatorn mycket väl haft reda på det ingångna kontraktets innehåll samt borde mycket väl veta de rättigheter och skyldigheter, hvartill detsamma förband honom. Det har således ej kunnat vara honom obekant, att han ej hade några förmåner eller rättigheter att få utöfver hvad arrendekontraktet bestämt. Och då kontraktet icke tillförsäkrar arrendatorn options- rätt, kan den ifrågavarande personen alltså ej i förevarande fall hafva ringaste rättsanspråk på staten. Jag har desutom föreställt mig, att Stats-Utskottet gjort Kongl. Maj:ts regering en verklig tjänst genom att afstyrka bifall till arrendatorns begäran, då man känner den mängd af ansökningar, som i senare tider hvarje år inkommit till

Kongl. Maj:t om förlängning af arrendetiden eller nedsättning i arrendeafgiften m. m. Ty hade man nu ingått på att utsträcka arrenderätten uti nu ifrågavarande fall, hade Kongl. Maj:t i följd deraf fått ytterligare svårighet att motstå icke blott de framställningar i enahanda syfte, som redan hvila hos Kongl. Maj:t, utan äfven dem, som hädanefter komma att för Kongl. Maj:t framläggas. Detta har varit det hufvudsakliga skälet, hvarför Stats-Utskottet motsatt sig Kongl. Maj:ts proposition, ehuru jag erkänner det arrendatorerna gjort en del förbättringar på hemmanet.

Beträffande det beslut, Första Kammaren i denna fråga fattat, är jag ännu tveksam derom. Den förste talaren yrkade, att arrendatorn skulle efter detta beslut få behålla hemmanet ytterligare i 5 år mot 320 kronor årligen. Från statsrådsbänken deremot ifrågasattes, såvidt jag rätt fattat meningens, att arrendebeloppet skulle förblifva vid det gamla, d. v. s. 108 kronor 8 öre. Nu har man sagt, att det skulle blifva så stor behållning för arrendatorn, om han finge behålla arrendet 5 år efter 320 kronor i årlig afgift. Men då skulle ju behållningen blifva så mycket större, om han finge bruka hemmanet för den lägre arrendeafgiften 108 kronor, och denna behållning skulle i ytterligare hög grad komma att ökas derigenom, att arrendatorn lemnades i tillfälle att under dessa fem år suga ut egendomen, så att efter denna arrendetids förlopp staten derigenom skulle komma att göra icke obetydlig förlust. För arrendatorn betydlig behållning, fast han årligen betalar staten 320 kronor, så måste väl arrendatorn dock få någon ersättning för sina nedlagda kostnader, om honom beviljas förlängning af arrenderandet under ett år, mot en arrendeafgift af 108 kronor 8 öre, hvilket torde tillräckligt motsvara hans derå utgifna kostnader. Principen är visserligen bruten genom att denna förlängning medgifves honom, men skälet till att Utskottet framställt ett sådant förslag är det, att han efter arrendetidens slut den 14 sistlidne Mars redan fått tillåtelse att fortfarande bruka egendomen, och möjligen äfven redan börjat beså jorden, hvilket torde vara ett giltigt skäl för Utskottets förslag i denna del.

Jag tror således för min del, att, då Riksdagen icke kan vara förvissad om, att icke ansökningar i likartadt syfte göras hos Kongl. Maj:t, och att Riksdagen för framtiden slipper att besväras med deraf följande framställningar från Kongl. Maj:t, det torde vara skäl att bifalla Utskottets förslag. Min fulla öfvertygelse är, att, om man beträder den banan att förlänga arrendet på 5 år, följderna deraf snart skola visa sig. Detta är visserligen en obetydlig fråga, ty den kostar staten intet eller ringa, och det är måhända äfven därför att den kommit till Riksdagen. Men om man börjar med sådana små frågor, får man nog i en framtid erfara följderna af de stora, som sedermera kunna framkomma, och Riksdagens fattade beslut om optionsrättens afskaffande kommer derigenom snart att tillintetgöras. Principen är, såsom jag nämnde, i denna sak det viktigaste, och jag tror att man icke bör frångå den.

Om förlängning af arrenderätten till indragna militiebostället Smuttan.
(Forts.)

*Om förlängning
af arrenderät-
ten till indragna
militiebostället*

Smuttan.
(Forts.)

I Stats-Utskottet framhölls såsom ett viktigt skäl, att egendomen med en sådan afkastning, som här beräknats, icke kunde hänföras till sådana hemman och lägenheter, som borde till följd af Riksdagens beslut för statsverkets räkning försäljas, men att, om den ytterligare för 5 år utarrenderades, den skulle efter dessa års förlopp kunna säljas, om Riksdagen godkänner ett annat Stats-Utskottets förslag, som går derpå ut att sälja egendomar, som ej gifva staten 500 kronor i arrende, och således borde i enlighet med samma beslut äfven detta boställe försäljas. Men jag ber att få fästa uppmärksamheten på, att den i alla fall kan försäljas, ty om Riksdagen fattar beslut i öfverensstämmelse med Stats-Utskottets förslag i båda dessa fall, kan egendomen försäljas redan under innevarande år eller åtminstone nästa år. Detta skäl betyder, enligt min åsigt, således intet; det har visserligen icke blifvit anfördt här i Kammaren, utan, såsom jag sade, i Utskottet, men jag har ansett mig böra omnämna det, ifall detta skäl, om diskussionen varar längre, derunder kan komma att återopas.

Då, såsom jag förut yttrat, man icke kan få någon garanti för, att icke enahanda framställningar, som den nu förevarande, framdeles komma att göras till Riksdagen, så kan jag icke frångå den åsigt i saken, som jag inom Utskottet hyst, och yrkar därför bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Sven Andreasson: Om arrendetiden för den nuvarande arrendatorn icke redan gått till ända, men han det oakadt fått stanna qvar å egendomen, skulle jag icke vilja vara med om att förlänga arrendet, icke ens för detta år, ty jag tror, att sådant kan vara ett ganska farligt prejudikat och att Riksdagen framdeles skulle komma att besväras med många dylika framställningar. Nu har emellertid icke någon försäljning af egendomen kunnat ske, emedan arrendatorn med Kongl. Maj:ts tillstånd fått fortfarande innehafva den, och just därför vill jag medgifva, att arrendatorn må behålla arrendet för innevarande år. Det är icke angenämt för Riksdagen att besväras med sådana saker, som frågor om förlängning af arrenden och nedsättning i arrendeafgiften för någon utarrenderad kronans egendom, såsom äfven vid förliden riksdag var fallet, eller danar, som skola tillfalla kronan, men hvarom Kongl. Maj:t till följd af ansökningar gör framställningar vid den ena riksdagen efter den andra om efterskänkning af kronans rätt. Dessa frågor äro för små för Riksdagen att sysselsätta sig med, och just därför bör man afslå sådana, på det att Riksdagen icke vidare må onödigtvis besväras med slikt. Skulle Riksdagen nu bifalla, hvad Kongl. Maj:t begärt, så kunde lätt följden deraf blifva, att många, som åtagit sig ett högt arrende, framkomma med anspråk på nedsättning deri, och att andra begära förlängning af arrendetiden, och Riksdagen skulle i så fall komma att besväras med ärenden af allt för ringa vikt. För min del anser jag det således vara riktigast att biträda Utskottets förslag,

i synnerhet som, då arrendetiden blott utsträcker för innevarande år, egendomen sedermera kan försäljas såsom andra dylika mindre hemman.

På grund af nu anförda skäl yrkar jag bifall till Stats-Utskottets förslag.

Om förlängning af arrenderätten till indragna militiebostället Smuttan.
(Forts.)

Friherre Leijonhufvud: Det är ganska riktigt, att denna fråga är af en mycken liten vikt för staten, men för arrendatorn är den icke så obetydlig. Det var dock icke egentligen denna sak som uppkallat mig, utan den omständigheten, att man under diskussionen i dag ofta åberopat principer. Vi hafva nemligen i dag haft före en mängd olika frågor, men alltid har man hört åberopa principer. Jag satt för åtskilliga år sedan i en komité tillsammans med en äldre person, en numera afliden riksdagsman. Man sökte der uppställa principer, men han sade då: låtom oss icke uppställa några principer, de kunna nog vara bra, men de passa vanligen icke in. Detta är mycket sant. Principer kunna nog a priori uppställas, men de passa icke alltid. Det är en väsentlig skilnad mellan principer i statssaker eller ekonomiska frågor och i moraliska saker. I moraliska saker måste man hålla på principer, om också världen skall gå under. Men i statssaker och ekonomiska frågor duga icke alltid principer. Derpå lemnar diskussionen i dag ett bevis. Oaktadt man uppställt principer i en mängd likartade frågor, har man som oftast nödgats frågå dem. Jag vill icke klandra detta, ty jag anser, att man i dessa fall bör taga i betraktande billighet och andra omständigheter och icke hålla på principer, enär de ej kunna tillämpas i likt och olikt.

Hvad den nu föreliggande frågan beträffar, så utvisar tydligen den utredning, som Kongl. Maj:t i saken lemnat, att den ifrågasvarande arrendatorn nedlagt betydliga kostnader å egendomen och derå gjort stora förbättringar. Han har visserligen ingen rätt att pocka på, ty då skulle han naturligtvis taga ut sin rätt på laglig väg. Men han har möjligen kunnat påräkna att få behålla arrendet för längre tid, och han har kanhända icke haft så noga reda på hvad författningarna i detta hänseende stadgade. Jag tror, att hvad ett par ledamöter i Stats-Utskottet här anført talar för bifall till Kongl. Maj:ts förslag. Men då jag anser, att det icke låter sig göra att få fram detta förslag, och då, såsom här uppgifvits, Första Kammaren fattat det beslut, att arrendatorn skulle, mot en arrendeavgift af 320 kronor om året, få fortfarande innehafva bostället under 5 år, anhåller jag om bifall till Första Kammarens förslag.

Herr J. Andersson i Häckenäs: Jag tillåter mig att instämma i det beslut, som Första Kammaren i denna fråga fattat. Härigenom beredes arrendatorn en lämplig ersättning för de öfverkostnader, som han, enligt hvad temligen klart synes vara utredt, nedlagt på egendomen. Något missförstånd å hans sida har härvidlag an-

Om förlängning
af arrenderät-
tentill indragna
militiebostället
Smuttan.
(Forts.)

tagligen egt rum; han har föreställt sig att han skulle få behålla optionsrätten samt få arrendekontraktet förnyadt på 20 år, och på den grund nedlagt större kostnader på egendom, än han i motsatt fall hade underkastat sig. Någon juridisk rätt till förlängning af arrendetiden har han visserligen icke; men genom att medgifva honom en dylik förlängning på fem år fyller man billighetens kraf på godtgörelse åt honom för hafda omkostnader. Att något farligt prejudikat häraf skulle uppstå, tror jag icke man behöfver befara. Snarare anser jag häri ligga en lämplig uppmuntran för en arrendator att i någon mån under arrendetiden nedlägga kostnader på en egendom, som verkligen behöfver förbättras, och hvarigenom i framtiden statsverket kan erhålla större inkomst af densamma.

Jag yrkar bifall till det beslut, som Första Kammaren fattat rörande denna punkt.

Herr Sven Nilsson: Här har både nu och på förmiddagen ordats mycket om principer och svårigheten att alltid kunna strängt hålla på dem. Det är visserligen beklagligt, att Riksdagen en eller annan gång frångått ett förut fattadt beslut; men den princip, hvarom här är fråga, har Riksdagen aldrig, så vidt jag känner, svikit. Sistlidne riksdag förekom en likartad fråga, i det nemligen Kongl. Maj:t då föreslog nedsättning i ett visst arrende. Detta förslag lyckades dock ej tillvinna sig Riksdagens bifall. Nu har Kongl. Maj:t framkommit med en proposition om förhöjning af arrenderätten till en egendom för att derigenom bereda arrendatorn godtgörelse för de kostnader han skall hafva nedlagt på densamma, allt som det vill synas i afsigt att tillintetgöra Riksdagens beslut om afskaffande af optionsrätten. Jag tror att man genom ett bifall till en framställning i sådan rigtning, som här framstälts, helt och hållet omintetgör den princip, som Riksdagen i fjor uttalade, då den ville bibehålla sitt beslut om optionsrätten orubbadt; och jag varnar Kammaren för att ändra åsigt i år, för så vidt man icke skall gifva oss en garanti för att för all framtid vara befriade från andra dylika framställningar från Kongl. Maj:t.

Jag har lika mycken medömkan som någon annan för den ifrågavarande arrendatorn. Jag finner också att han gjort förbättringar å den af honom arrenderade egendomen, men dessa får han ersatta genom Stats-Utskottet förslag, och om han ej derigenom skulle blifva fullt ersatt, anser jag dock icke att detta utgör tillräcklig anledning att fatta ett beslut, hvars följder Riksdagen i framtiden kan komma att ångra.

Jag yrkar fortfarande bifall till Stats-Utskottet hemställan.

Häruti instämde Herr *Christen Assarsson*.

Herr C. A. Larsson: Den Stats-Utskottets ledamot, som genomdrifvit Första Kammarens i denna fråga fattade beslut, gjorde

enahanda förslag, ehuru icke med samma framgång, inom Stats-Utskottet. Der möttes detsamma nemligen af den invändningen, att arrendatorn helt naturligt skulle begagna de honom ytterligare medgifna fem åren, för att draga så mycken nytta som möjligt af de förbättringar han nedlagt å egendomen, men utan att hvarken verkställa nya eller vidmakthålla de gamla, och såmedelst utsuga egendomen, som i följd häraf vid arrendetidens utgång icke skulle vara värd hälften af hvad den nu är, hvilket åter komme att vid försäljningen deraf ådraga staten motsvarande förlust. På denna grund ansåg sig Stats-Utskottet icke kunna gå in på en dylik prolongation. Snarare var man benägen att gifva arrendatorn tjugo års förlängning af arrendet. Men ett sådant prejudikat skulle, som Herr Sven Nilsson sagt, åstadkomma mycket obehag för Kongl. Maj:t för att mota alla de anspråk, som komme att göras för prolongation i afseende å de 3,000 boställen, som stå under domämförvaltningen. Hur öfverhopad skulle ej regeringen blifva af dylika göromål, om man tänker sig, att alla innehafvare af goda kronoarrenden, som genom odlingsföretag, dikningar och dylikt gjort åtskilliga förbättringar å de respektive egendomarne, framkomma med begäran att få sina arrenden prolongerade. Och man vill väl icke utsätta sig för en återgång till »den gamla goda tiden», då optionsrätt till tjugo års arrenden å de stora kungsgårdarne gick i arf från far till son, och då det kunde hända, såsom jag på tal vid riksdagen för några år sedan om optionsrättens upphörande omnämnde, att i arrendeafträde för en sådan egendom å auktion betaltes den ansefliga summan af 100,000 kronor. Något dylikt har, som jag tror, äfven inträffat i Stockholmstrakten; och jag har läst i protokollen vid riksdagarne, huru hvar och en, som hade slägtningar och försvarare bland riksdagsmännen, lyckades att drifva igenom sina önsknningar i dessa fall. När vi hafva en så dyr domämförvaltning, så böra vi väl låta densamma hafva omsorgen om statens egendomar, ty skall Riksdagen hafva denna omsorg, då kan man säga, att vi kasta bort dessa 80,000 kronor, som domämförvaltningen kostar.

Af hvad jag nu sagt, framgår äfven, att jag ej anser omständigheterna vara så ömmande som Herrarne här omtalat; men jag tror vi böra akta oss för sådana åtgärder, som Utskottet föreslagit, helst om man vill bifalla det förslag, Utskottet kommer att framlägga derom, att minimibeloppet af arrenden för statens egendom skall höjas till 500 kronor för att egendomen skall för statens räkning bibehållas. I fall nu detta hemman ytterligare bortarrenderas, skulle man nemligen icke kunna sälja det. Jag tror derföre för min del, att det icke är skäl att till denna framställning lemna bifall.

Herr Ola Andersson i Burlöf: Detta är ju en mycket obetydlig sak, i fråga om penningebeloppet, att tvista om; mera vigt kunde vara att fästa vid principen, såsom ock af flere talare redan framhållits. Denna princip har likväl Utskottet frångått genom att

Om förlängning icke rent af afstyrka Kongl. Maj:ts proposition, ty det har ju icke af arrenderät- skett; gifvet är dessutom att, om Utskottets förslag nu bifalles här ten tillindragna i Kammaren, Stats-Utskottet måste söka att sammanjemka de olika militiebostället meningarne. I hvilket fall som helst innebär redan det här framställda Smuttan. förslaget ett frångående af principen att rent af afslå alla dylika (Forts.) framställningar; principen är således redan öfvergifven och prejudikat en verklighet. Å andra sidan, om man kan säga, att arrendatorn gjort sig förtjent af något tillmötesgående, så finner jag dock knappast, att något sådant ligger i det förslag, Utskottet framlagt, ehuru Utskottet ändock icke afstyrkt Kongl. Maj:ts proposition. Det var derföre som jag — i fall det tillåtes mig att tala derom — inom Utskottet yrkade, att, då arrendatorn i allt fall sitter såsom förvaltare af egendomen under detta år, man skulle låta honom såsom ersättning för förvaltningen, eller för gjorda förbättringar, sköta egendomen under samma tid utan redovisningsskyldighet, således äfven utan arrende, hvarigenom man, enligt min öfvertygelse, i sjelfva verket kanske icke skulle gifva honom stort mera än han hade rätt att från egendomen erhålla för förvaltningen under ett år. Det är nemligen 212 kronor, som skilja emellan det högre och lägre arrendebeloppet, och det är detta lilla belopp, han enligt Utskottets förslag skulle erhålla, och för hvilket man öfvergifvit principen.

Jag skulle nu i alla fall vilja vidhålla Utskottets förslag, om jag icke fruktade, att man derigenom skulle kunna intrassla hela sakens behandling. Genom att vidhålla nämnda förslag kan det nemligen blifva tvist, om en fråga sådan som denna kan blifva föremål för gemensam votering eller icke. I alla fall, om Kammarren fattar ett annat beslut än Första Kammaren, så återkommer densamma till Kammaren, och derföre hemställer jag, om det icke i en jemförelsevis så obetydlig fråga som denna kan vara skäl att fatta samma beslut som Första Kammaren.

Herr Wieselgren: Jag vill endast hemställa till dem, som nödvändigt vilja gå efter principer, om de icke skulle vilja godkänna och följa den principen, att man bör tillgodose billighetens kraf, när helst anledning dertill finnes. Jag instämmer i sjelfva saken med den siste ärade talaren.

Friherre Beck-Friis: Då jag är af den åsigt, att staten icke bör afyttra sina jordegendomar samt, i fall vi lemna honom egendomen efter ett arrende af 108 kronor om året, den kommer i den kategori, att densamma bör försäljas, så finner jag, att man, för att slippa att sälja denna jordlägenhet, bör gå in på Första Kammarrens beslut att lemna egendomen till arrendatorn för en årlig summa af 320 kronor, hvarigenom egendomen icke kommer att försäljas enligt nu gällande föreskrifter. Jag är, såsom jag nyss nämnde, af den åsigt, att staten icke bör sälja sina egendomar, och af detta skäl yrkar jag bifall till Första Kammarrens beslut.

Herr Sven Andreasson: Då den ärade talaren på skånebänken, såsom han nu upplyst, inom Stats-Utskottet yrkade på, att man skulle eftergifva hela arrendesumman, får jag säga, att jag hyser en alldeles motsatt åsigt, nemligen att detta icke låter sig göra. Här finnes ju icke någon Kongl. proposition eller någon motion, som kunnat berättiga Stats-Utskottet att föreslå någon sådan eftergift, utan endast ett förslag att förlänga arrendet för förre arrendatorn. För min del var jag icke inom Stats-Utskottet belåten med den motivering Utskottet gifvit för sin hemställan, emedan jag anser, att man i slutet af betänkandet allt för starkt betonat behöfligheten af att lemna ersättning, under det man i början sagt, att arrendatorn förut bort kunna tillgodogöra sig sina nedlagda förbättringar.

Ett ytterligare skäl, hvarför icke arrendatorn längre bör få behålla arrendet, är, att han alltsedan 1875 vetat, att han skulle lemna från sig egendomen, och då hade han icke behöft nedlägga derpå så stora omkostnader. Jag har för öfrigt icke blifvit öfvertygad om, att han nedlagt så stora kostnader, som man uppgifvit. Skulle man nu ytterligare förlänga arrendet under 5 år, kunde arrendatorn ju under den tiden alldeles i grund utsuga egendomen och derigenom sedermera försvåra försäljningen deraf. Frågan i och för sig är liten, men jag ser den hufvudsakligen från den synpunkten, att man vill draga dylika frågor under Riksdagens pröfning, och då jag ej kan anse detta vara riktigt, har jag velat biträda den åsigt, hvartill Utskottet kommit, till hvilken jag fortfarande yrkar bifall.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad och propositioner gifvits enligt de meningar som förekommit, biföll Kammaren det af Herr S. Ljunggren framställda yrkande. Kammaren hade således afslagit Utskottets förslag och i stället bifallit Kongl. Maj:ts ifrågasvarande framställning, dock med den förändring att tiden för arrendets förlängning inskränktes till fem år.

§ 13.

Föredrogs Stats-Utskottets Utlåtande N:o 45, i anledning af väckt motion om indragning af inspektorsbefattningen vid de så kallade Visingsö skolegods m. m.

Uti ledamoten af Andra Kammaren Herr J. Anderssons i Tenhult motion, N:o 34, var föreslaget, det Riksdagen måtte besluta, att inspektorsbefattningen vid de så kallade Visingsö skolegods skulle från och med den 14 Mars 1881 indragas, och det skolegodsinspektoren på lön anslagna bostället för skolegodsfondens räkning utarrenderas, sedan nuvarande innehafvaren åtnjutit laga fardag, samt att alla skolegodsinspektoren nu åliggande skyldigheter skulle på vederbörande kronofogdar öfverflyttas.

Om förlängning af arrenderätten till indragna militiebostället Smuttan.

(Forts.)

Om indragning af inspektorsbefattningen vid de s. k. Visingsö skolegods.

Om indragning
af inspektorsbe-
fattningen vid
de s. k. Visingsö
skolegods.

(Forts.)

Utskottet hade, med anledning af berörda motion, hemställt, att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida icke, till besparing för skolefonden, inspektorsbefattningen vid Visingsö skolegods kunde indragas och de med denna befattning förenade göromål på vederbörande kronobetjening öfverflyttas.

Efter upplösning häraf yttrade motionären

Herr J. Andersson i Tenhult: Jag anhåller att få lemna ett par upplysningar i nu föreliggande fråga. Stats-Utskottet har omnämnt, att en del Visingsö skolegodshemman äro skatteköpta, och detta eger sin rättighet, men dessutom ber jag få nämna, att några eller åtminstone delar af några bland dessa hemman blifvit lösta till frälse. Då så är fallet, är det ju helt naturligt, att hvarken den nuvarande skolegodsinspektoren eller kronobetjeningen, i fall den kommer att taga dem om hand, kan för dessa hemman hafva någon som helst slags uppbörd.

Vidare ber jag få upplysa, att, då Utskottet beräknat den ifrågasvarande inspektorens hela lön jemte räntor till 584 kronor, detta icke är hela hans aflöning, utan han har dessutom arrendet af två särskilda hemman, Vetterman och Stenkilstorp. Huru stort arrendet för dessa två hemman är, kan jag icke med visshet säga, men efter de upplysningar jag erhållit genom bref från enskilda personer på orten skulle det tillhoppa uppgå till något öfver 1,000 kronor. Hans hela lön uppgår således till omkring 1,600 kronor, och det är sålunda icke någon liten förlust skolväsendet gör genom att hålla en särskild skolegodsinspektor.

Jag har endast velat omnämna detta, och sedan jag gjort det, återstår för mig ej annat än att yrka bifall till Utskottets föreliggande betänkande.

Vidare yttrades ej. Kammarern biföll Utskottets hemställan.

§ 14.

Föredrogs Stats-Utskottets Utlåtande N:o 47, i anledning af väckta motioner, angående afskrifning af grundskatterna och indelningsverket samt ändrad fördelning af det rikets städer och köpingar åliggande ordinarie båtsmanshållet.

Punkten 1:

Bifölls.

Punkten 2.

Utskottet hade i denna punkt, beträffande Herrar *A. K. Gass-landens* och *F. W. Dahls* inom Andra Kammaren väckta motion, N:o 63 — deruti föreslagits, att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes för Riksdagen snarast möjligt framlägga förslag till ändrad fördelning af det rikets städer och köpingar åliggande ordinarie båtsmanshåll — gjort den hemställan, Förslag om ändrad fördelning af det rikets städer och köpingar åliggande ordinarie båtsmanshåll.

att sagda motion icke måtte af Riksdagen bifallas.

Herr Dahl yttrade: Den fråga, här föreligger, är af ganska märklig beskaffenhet, enär dess behandling tydligt ådagalägger, huru svårt det stundom kan vara att vinna rättelse i ett missförhållande, änskönt befogenheten utaf deröfver för d klagan icke af någondera statsmakten kan förnekas. Den utredning af frågan, som redan förra året stod Riksdagen till buds, lemna intet öfrigt att önska.

Sista fördelningen af de 879 båtsmansnummer, hvilka rikets samtliga städer och köpingar skola hålla, egde rum genom Kongl. brefvet den 21 September 1839.

Då emellertid dervid var fäst det uttryckliga förbehåll, att det skulle bero på städerna sjelfva att hos Riksdagen göra framställning om ändring i den gjorda fördelningen, när helst städernas stigande eller sjunkande välstånd eller andra omständigheter dertill kunde föranleda, så väcktes redan vid 1865—1866 års riksdag i borgareståndet af dåvarande representanten för Karlskrona stad motion om en ny fördelning af denna skattebörd, för att derigenom få undanröjda flere redan då framträdande olägenheter af den gällande regleringen. Denna motion vann ock bifall inom alla fyra stånden, och den 14 April 1866 afläts en underdånig skrifvelse i ämnet till Kongl. Maj:t, som redan den 24 i samma månad och år anbefalde Förvaltningen af sjoärendena äfvensom Kammar- och Kommerkollegierna att uppgöra förslag till ny reglering af denna skattebörd och dermed inkomma till Kongl. Maj:t så tidigt, att ärendet kunde vid näst derpå sammanträdande riksdag förekomma till afgörande. Till följd af åtskilliga svårigheter, som mötte vid utredningen af ärendet, dröjde det dock till den 6 Oktober 1869, innan embetsverken voro färdiga med sitt förslag. Af den utförliga och synnerligen noggranna motiveringen till detta förslag framgick, bland annat, att 925 kronor 29 öre utgjorde det bevilningsbelopp, för hvilket städerna vore skyldiga att uppsätta en båtsman. Enligt det uppgjorda förslaget till fördelning af städernas båtsmanshåll skulle en minskning i det förut bestämda antalet inträda dels för Stockholms stad och dels för städerna i åtskilliga län, såsom Vestmanlands, Kopparbergs, Gotlands, Blekinge, Elfsborgs och Gefleborgs län. Särskildt tillåter jag mig nämna, att minskningen för städerna i Blekinge enligt förslaget utgjorde 13, d. v. s. från 33 till 20 rotenummer.

Förslag om ändrad fördelning af det rikets städer och köpingar åliggande ordinarie båtsmanshåll.

(Forts.)

Någon vidare åtgärd i frågan afhöordes emellertid icke under flere år, intill dess i början af år 1876, således först på sjunde året efter det kollegierna afgifvit sitt yttrande i ämnet, ärendet föredrogs inför Kongl. Maj:t, men behagade då Kongl. Maj:t finna nödigt att, då förändringar i städernas välstånd antagligen egt rum efter det kollegiernas förslag uppgjordes, anbefalla dessa myndigheter att med iakttagande af dessa förändringar uppgöra ett nytt förslag och dermed inkomma, såvidt möjligt vore, före den 1 November 1876. Detta drog dock ut på tiden, så att kollegierna icke kunde afgifva sitt yttrande förr än den 29 Oktober 1877. Deraf visar sig, att, då till grund för den nya fördelningen borde läggas samtliga städers och köpingars bevillning under närmast föregående fem åren, hvilken bevillning enligt officiella uppgifter för perioden 1870—1874 utgjorde för rörelse, näring och yrke 856.972 kronor 83 öre, för hus och tomter 206.575 kronor 87 öre och för ifrågakomna stadsjordar 9,280 kronor 37 öre, så blir, om dessa summors sammanlagda belopp, 1,072,829 kronor 7 öre, divideras med 879, eller antalet båtsmansnummer för hvilka rikets samtliga städer och köpingar hafva att gemensamt ansvara, 1,220 kronor 51 öre det belopp, för hvilket en båtsman bör uppställas. Enligt denna beräkningsgrund skulle antalet rotar för Blekinge läns städer minskas från 33 till 18.

Nu skulle man väl kunnat tycka, att ärendet undergått en utredning, fullt tillräcklig för att detsamma skulle kunna företagas till slutligt afgörande. Men vid ärendets föredragning den 22 Februari 1878 behagade Kongl. Maj:t finna den framställning, som redan för mera än 10 år tillbaka blifvit gjord och varit föremål för förnyade utredningar, icke kunna till någon Kongl. Maj:ts vidare åtgärd föranleda. Och hvarföre? Jo, såsom skäl derför angafs förnämligast, att då, det vill säga år 1878, voro på Riksdagens pröfning beroende förslag till såväl indelningsverkets upphäfvande som förändrade grunder för allmänna bevillingens utgörande. Detta hinder bortföll dock ganska snart, ty såsom Kammaren behagade erinra sig, vann intetdera af dessa förslag Riksdagens bifall. För att emellertid ånyo bringa frågan under ompröfning erfordrades nu att åt densamma genom enskild motion gifva ett nytt uppslag. Så skedde ock förliden riksdag, men då mötte ett annat hinder af ganska märklig art. Då anförde nemligen Stats-Utskottet — som visserligen icke kunde förneka att genom 1839 års Kongl. bref städerna fått sig rättighet förbehållen att, när helst förhållandena dertill kunde föranleda, hos Riksdagen göra framställning om ny fördelning af båtsmanshållet — såsom skäl för sitt afstyrkande af motionen, att någon sådan framställning icke kunde anses hafva blifvit gjord, då icke motionären visat sig behörig att i detta afseende föra talan för någon stad. Väl må det med skäl kunna sättas i fråga, huruvida representanten för ett samhälle, hvilken i ett eller annat afseende vill föra talan för sin kommun, skall, för att dertill ega behörighet, behöfva visa sig hafva erhållit formligt uppdrag.

För att icke ånyo lemna rum för en dylik anmärkning har såväl Herr Gasslander som jag i år till Stats-Utskottet inlemnadt handlingar, som styrka att stadsfullmäktige i de städer, vi hafva äran representera, formligen gifvit oss i uppdrag att hos Riksdagen göra framställning i detta ämne. Nu har emellertid Utskottet icke heller år ansett det vara skäl att vidtaga någon åtgärd till afhjelpande af sådana orimligheter, som att till exempel Stockholms stad fortfarande skall ansvara för 147 båtsmän mera än staden rätteligen åligger. Går jag nu att granska de skäl Utskottet anført för sitt afstyrkande, så heter det till en början, att skatteregeringskomitén, hvilken, enligt hvad Utskottet inhemtadt, genom cirkulärskrifvelsen till rikets samtliga städer och köpingar infordrat upplysningar angående, förutom andra skatteförhållanden, jemväl de onera, som af motionärerna nu afses, icke torde komma att underlåta att vid förevarande ärende fästa den uppmärksamhet, detsamma kräfver. Hvad Utskottet här anført anser jag i detta fall icke ega tillämpning, ty, mine Herrar, i denna fråga föreligger redan all behöflig utredning. Magistraten och Konungens Befallningshafvande hafva redan lemnat alla erforderliga uppgifter, kollegierna hafva granskat dessa uppgifter och med ledning deraf uppgjort ett fullständigt förslag till ny fördelning af detta onus.

Det enda, som fattas, är att Riksdagen hos Kongl. Maj:t gör anhållan om tillämpning af den författning, som redan finnes. Något vidare behöfves icke.

Hvad beträffar det andra af Utskottet anförda skälet, nemligen att ett beslut om en förändring uti ifrågavarande skatteförhållanden skulle vilseledande inverka på de uppgifter, som komitén från städerna infordrat, samt dymedelst försena eller försvåra dess arbeten, så kan jag icke heller finna att detta skäl eger någon giltighet. Snarare tyckes det mig, som skulle man kunna antaga, att, om en sådan skattefördelningsfråga, som den ifrågasatta, hvilken afses endast förhållandena emellan städerna inbördes, kunde på grund af redan gjord, fullständig utredning utan någon åtgärd från komiténs sida varda rättvist löst, detta borde underlätta komiténs arbete, som i alla fall är att betrakta såsom stort och omfattande.

Då jag således icke för min del kan anse de af Utskottet för sitt afstyrkande anförda skäl ega giltighet, men deremot finner det högst viktigt, att Riksdagen aldrig undandrager sig att afhjelpa en öfverklagad orättvisa, när den nemligen med hofsamhet och på fullgiltiga skäl öfverklagas, så får jag, icke derföre att jag är motionär i frågan, utan derföre att jag är mån om Kammarens anseende för klokhet och oveld, vördsamt påyrka bifall till min och Herr Gasslanders motion och på samma gång afslag å Utskottets betänkande.

Herr Ola Andersson i Burlöf: Jag anser såsom ett glädjande tecken, att de ärade representanterna för Blekinge läns städer önska en reglering i fråga om utgifterna för landets försvar. Men

Förslag om ändrad fördelning af det rikets städer och köpingar åliggande ordinarie båtsmanshåll.

(Forts.)

Förslag om ändrad fördelning af det rikets städer och köpingar åliggande ordinarie båtsmanshåll.

(Forts.)

visst är, att vida större missförhållanden uti detta afseende, än de af motionärerna påpekade, råda emellan de olika orterna på landsbygden, emellan olika hemman och olika förmögenhetsklasser på samma ort och slutligen emellan landsbygden och städerna. Då detta är förhållandet — och att så är, lär väl ingen vilja bestrida — och då på Riksdagens begäran en utredning pågår af skatteförhållandena såväl på landet som i städerna, så hemställer jag, huruvida det kan vara lämpligt att nu företaga en obetydlig del af den reglering af nämnda förhållanden, som förestår, en åtgärd, som otvifvelaktigt sedan måste göras om. Ty hvad kunna väl motionärerna mena med sitt förslag, för så vidt det skall vara någon mening med detsamma, annat än, att man *antingen* nu skulle vidtaga den af dem påyrkade regleringen emellan städerna inbördes och att låta denna allt framgent ega bestånd, *eller* ock att man, oafsedt denna reglering, sedermera skulle genomföra en fullständig reglering, afseende såväl städerna som landsbygden, omfattande hela landet och hela folket. Detta senare torde väl vara meningen, och i sådant fall synes det mig, att man kunde afvakta den utredning af förhållandena, som nu med, om jag så får säga, full fart pågår. Jag kan nemligen icke tro, att det skulle vara motionärernas mening att få den allmänt önskade skatteregleringen genomförd på det sätt, att bördan blefve så fördelad, att städerna och landsbygden blefve skiljda, samt de förra komme att utgöra ett folk för sig och den senare ett folk för sig, utan på det sätt att bördan blefve så rättvist som möjligt fördelad efter ett gemensamt skattesystem. Är detta senare också Kammarens mening, kan jag icke tro, att Kammarerna skall vilja gå en sådan lösning i förväg genom att först åstadkomma en reglering städerna emellan.

Jag nämnde att större missförhållanden än de af motionärerna påpekade råda mellan de olika orterna på landsbygden och mellan städerna och landsbygden. I förra fallet behöfver jag icke anföra några skäl för mitt påstående, ty de, som studerat de förut tillgängliga handlingarne, känna nog till förhållandena. Ett exempel på olikheten mellan stad och land, hvilket nu händelsevis faller mig i minnet, vill jag dock bedja att få framdraga. Vid behandlingen i Stats-Utskottet af Kongl. Maj:ts proposition om beviljande af ett lån för tomtreglering i Hudiksvalls stad fick man nemligen veta, att representanten i denna Kammare för Hudiksvalls stad, öfverste von Rehausen, bidrager med 56 öre till båtsmanshålllet, under det att mången hemmansägare, hvars hemman — jag är säker derpå — icke är värdt mer än denne mans *års*inkomst, kanske får bidraga med ända till 100 kronor årligen till försvarsverket. Jag tror, att ett sådant missförhållande påkallar en annan och en vida större reglering än den, som motionärerna här föreslagit.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Talmannen ankom nu och öfvertog ledningen af Kammarernas förhandlingar, hvarefter

Herr O. B. Olsson erhöll ordet och anförde: Då jag är helt och hållet förekommen af Herr Ola Andersson, skall jag endast bedja att med några ord få vända mig emot den af motionärerna, som först yttrade sig. Han nämnde, att skatteregleringskomitén icke hade något att sköta med denna fråga, emedan den vore klar förut; ville Riksdagen blott aflåta en skrivelse till Kongl. Maj:t i ämnet, så skulle allt vara bra. Jag tror dock, att han misstagit sig härutinnan, och den andre talaren i ordningen har också till fullo vederlagt honom.

Förslag om ändrad fördelning af det rikets städer och köpingar åliggande ordinarie båtsmanshåll.

(Forts.)

Utskottet har anmärkt, att en förändring uti ifrågavarande skatteförhållanden skulle vilseledande inverka på de af komitén från städerna infordrade uppgifterna. Det tror jag också, ty om man förutsätter, att komitén skulle avsluta sitt arbete, innan den nu åsyftade regleringen hunne verkställas och städerna redan inkommit till komitén med de uppgifter, som skulle lända dem till efterrättelse vid dess arbete, så blefve dessa uppgifter i mer och mindre mån origtiga allt efter som regleringen gjort förändringar i förut varande förhållanden. Jag tror därför, att det icke är lämpligt, att Riksdagen vidtager någon förändring härutinnan, förr än komitén avslutat sina arbeten, så att man får se, huru skatteförhållandena gestalta sig, det må nu vara städerna emellan eller emellan städerna och landsbygden.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Ola Månsson: Onekligen hafva motionärerna visat, hur orättvist indelningsverkets bördor falla på städerna, men man kan också säga att samma orättvisa, fastän i högre grad, äfven vederfares indelningsverkets upprätthållare på landsbygden; och säkert är, att på dem, som hafva lättast att bära bördan, faller den stundom minst tungt. En förändring i detta förhållande är således af nöden; och jag är motionärerna tacksam därför, att de påvisat så många missförhållanden, hvilka, enligt mitt förmenande, räckt allt för länge och som man därför ovilkorligen i en snar framtid måste söka att rätta. Rätta tiden torde dock icke vara inne nu, då skatteregleringskomitén nyss börjat sitt arbete och kanske ännu behöfver lång tid på sig, innan den kan framkomma med sitt förslag. Men när detta blir färdigt, får man, om jag så får uttrycka mig, se, hur landet är beläget eller, med andra ord, finna, att hvad som i Carl den elftes tid befans rätt afvägt och billigt stad och landsbygd emellan — de nästan enda faktorer, som då förefunnos att upprätthålla ett indelningsverk — numera icke har ringaste rättvisa för sig, icke ens till endera parten sedt, emedan industri och näringar af alla slag sedan dess tillkomst, hvars skydd för inre och yttre våld torde vara minst lika behöfligt, och jag vill hoppas, att nu rådande missförhållanden skola blifva rättade och bördorna fördelas efter hvars och ens förmåga att bära desamma.

Jag vill emellertid yrka bifall till Utskottets förslag.

Förslag om ändrad fördelning af det rikets städer och köpingar åliggande ordinarie båtsmanshåll.

(Forts.)

Herr Gasslander: Då detta ärende förekom vid förlidet års riksdag, var den dag redan inne, då Riksdagen enligt grundlagens bud skulle afslutas, och jag kunde således icke hafva någon stor förhoppning, att den framställning, jag då gjorde, skulle af denna Kammarare uppmärksammas. När nu åter ärendet behandlas vid denna riksdag, är det vid en så sen timme på dagen, att de fleste af Kammarens ledamöter säkerligen äro trötta och därför med likgiltighet deltaga i öfverläggningen. Det oaktadt vågar jag likväl besvära Kammaren med att åhöra de skäl, som hafva föranlett mig att väcka och att nu söka vinna framgång åt denna motion.

Man har alldeles missuppfattat min mening, om man tror, att det varit min afsigt att klaga öfver någon orättvis skattebörd. Detta har aldrig varit min mening och det framgår icke heller af min motion. Min motion och mitt yrkande gå ut på, att en af Kongl. Maj:t och Riksdagen fastställd förordning skall tillämpas. Denna förordning innehåller nemligen, att, när rikets städer, på hvilka båtsmanshället hvilat gemensamt, i följd af stigande eller sjunkande välstånd komma i en olika ställning till hvarandra, den en gång uppgjorda regleringen kan förändras, och den skilnad, som i detta fall eger rum mellan stad och land, består endast deruti, att på landet kan fråga om reglering af båtsmanshället, der det enligt författningarna eger rum, väckas hos de förvaltande myndigheterna, under det att städerna skola göra anhållan derom hos Riksdagen.

För dem, som tala om den orättvisa beskattningen på landet, vill jag nu taga mig friheten upprepa, att all Sveriges jord med få undantag, om hvilka det knappt är värdt att tala, är underkastad rotering. Olikheten i denna rotering består deri, att den gamla skatte- och frälsejorden är underkastad ordinarie rotering och den privilegierade jorden extra rotering, hvilken skall utgöras under krigstid. Men nu förhåller det sig med detta indelningsverk likasom med alla menckliga inrättningar, att fel kunnat begås vid dess införande; det har kunnat inträffa dels, att hemman icke blifvit roterade, som bort blifva det, och dels att hemman, som icke bort roteras, blifvit roterade. I detta fall innehålla författningarna, att kan en hemmansegare visa, att hans jord enligt författningarna icke bort belastas med ordinarie rotering, och att inom det regementes stånd, der hans hemman ligger, finnes jord, som är men icke borde vara roterad, eger han erhålla rättelse härutinnan; och det åligger myndigheterna att i det fallet gå honom tillhanda. Nu frågar jag Herrarne, om en hemmansegare vänder sig till de förvaltande myndigheterna och yrkar på en rättelse i sådant hänseende samt framställer den erforderliga bevisningen därför, skall man då svara honom: »vi hafva nedsatt en skatteregleringskomité och den lär väl icke underlåta att taga detta förhållande i betraktande»? Gäller icke öfverallt, att bestående författningar skola tillämpas? Och har det gått så långt, att man icke vill tillämpa författningar, som af Kongl. Maj:t och Riksdagen gemensamt beslutats; ja, då kan man icke hafva stor förhoppning, att rättvisa skall skipas!

Hvad har nu denna sak med skatteregleringskomitén att göra? Icke det ringaste! Det är denna komiténs uppgift att föreslå en rättvisare fördelning af skattebördorna; deremot kan ingen hafva något att anmärka; och kan komitén visa, att i afseende på skatteförhållandena någon orättvisa eger rum, så är det gifvet, att en rättelse skall ske. Jag, för min del, kan dock icke finna, att man kan tala om orättvisa skattebördor, då de äro grundade på lag och författning. Det har visserligen blifvit sagdt i en statshandling, att det icke finnes någon statsrättslig urkund, hvarpå grundskatterna stödjå sig, men i det fallet vill jag hänvisa till Sveriges lag, der det finnes flera ställen i Jordabalken, hvarpå staten srätt till grundskatterna hvilår. och det vore egendomligt om man skulle påstå, att hvad som innehålles i en civillag, skulle vara en orättvisa i afseende på egendomsförhållanden. Icke heller kan man säga, att någon orättvisa ligger deri, att en person i stad betalar t. ex. 5 öre, under det en hemmansegare betalar 100 kronor till roteringen, om detta förhållande grundar sig på gällande lag. Man skulle ju då också kunna säga, att det är orättvist, att en person i stad eger ingenting, under det en person på landet eger hundratusentals kronor.

Utskottet säger i sitt betänkande, att en förändring uti ifrågasvarande skatteförhållanden skulle vilseledande inverka på skatteregleringskomiténs arbeten. Huru skulle detta kunna vara möjligt? Det är åtminstone för mig ofattligt. Ty komitén måste ju grunda sitt betänkande och beslut på gällande författningar och utgå från dem, när den skall motivera sitt förslag. Icke heller kan komitén inlåta sig i undersökningar för hvarje särskildt fall och säga, att det eller det hemmanet är högre roteradt än det eller det, på den eller den jorden hvila större skatter än på den eller den, utan den måste väl yttra sig öfver hvad som enligt gällande lag bör hvila eller icke hvila på de eller de hemmanen. Min motion går heller icke ut på något annat än att båtsmanshållet skall hvila på städerna enligt gällande lag och författning, och icke såsom nu. Den begär icke något annat af Riksdagen, än att Riksdagen skall taga initiativ i denna fråga, hvilket också är i enlighet med författningens innehåll.

Jag anhåller om proposition på bifall till min och min länskammrats motion på så sätt, att Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan och bifall till min motion, måtte besluta, att *Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes för Riksdagen snarast möjligt framlägga förslag till ändrad fördelning af det rikets städer och köpingar åliggande ordinarie båtsmanshåll.*

Om Herr Talmannen skulle finna detta mitt yrkande med öfvervägande nej besvaradt, kommer jag att hos Herr Talmannen anhålla om votering för att derigenom få utrönt, huru stort det antal af denna Kammares ledamöter är, som vill, att en gällande förordning skall tillämpas.

Förslag om ändrad fördelning af det rikets städer och köpingar åliggande ordinarie båtsmanshåll.

(Forts.)

Förslag om ändrad fördelning af det rikets städer och köpingar åliggande ordinarie båtsmanshäll.

(Forts.)

Häruti förenade sig Herr *Bokström*.

Herr Hedin: Jag skall äfven anhålla om bifall till motionärernas hemställan och vägar dervid påräkna understöd från min ärade vän på östgötabänken, hvilken under aftonens lopp vädjat till majoriteten i denna Kammare om tillmötesgående mot åtskilliga mindre städer; jag hoppas, att han nu skall lägga sitt ord i vågskålen till förmån för både större och mindre städer, helst landsbygden icke skulle komma att blifva i ringaste mån deraf lidande. Ty säkert är, att, fastän man väl kan *påstå* det, ingen kan *visa*, icke ens anföra skynt af skäl för, att denna sak i ringaste mån skulle förgripa eller hindra lösningen af den stora skatteregleringsfrågan, icke ens i den meningen att man skulle kunna använda ett afslag å motionärens framställning såsom en »lätt tryckning» på städernas invånare, d. v. s. för att göra dem benägna för den stora skatteregleringen, genom att fortfarande låta dem erfaras orättvisan af fördelningen dem emellan af det dem åliggande båtsmanshället; ty i det stora hela är denna fråga allt för liten, för att städerna deraf skulle föranledas att gå öfver till önskningarna om indelningsverkets och grundskatternas afskrifning.

Den talare, som först hade ordet i denna fråga, har med mycken precision redogjort för frågans historik; jag vill derföre icke uppehålla mig dervid vidare än för att erinra om det egendomliga öde frågan haft hos Kongl. Maj:t eller, rättare sagdt, hos Sjöförsvarsdepartementet. Sedan frågan blifvit hos vederbörande kollegier omsorgsfullt utredd, tog sig Sjöförsvarsdepartementet före att fundera på saken i 6 à 7 år. Det är att beklaga, att resultatet af detta funderande står i alldeles omvänt förhållande till den tid, som på detta långvariga tankearbete förspildes. När slutligen efter detta långa funderande Kongl. Maj:t åter hänsköt frågan till kollegierna för ny behandling, och dessa afgifvit af dem infordradt nytt utlåtande, så antydes i Kongl. Maj:t resolution, genom hvilken ärendet då undansköts, att det icke vore lämpligt att vidtaga åtgärder i afseende på ett ärende, hvilket redan för tio år sedan af Riksdagen dragits under Kongl. Maj:ts pröfning. Af dessa tio år hade Sjöförsvarsdepartementet sölat bort $6\frac{3}{4}$ år. Sedan man sålunda åberopat de tio år, som förflutit, sedan Riksdagen gjorde sin framställning i ämnet till Kongl. Maj:t för att dermed antyda, att Riksdagen skulle hafva hunnit frångå sin uppfattning i frågan, så få i Stats-Utskottets Utlåtande i detta ärende vid sista riksdagen tidsbestämmelserna spela en helt annan roll, i det att det der heter, att, då Kongl. Maj:t så *nyligen* som den 22 Februari 1878 förklarar Riksdagens framställning icke böra till någon Kongl. Maj:ts åtgärd föranleda, Stats-Utskottet icke heller fann skäligt att tillstyrka bifall till motionärens då väckta förslag.

Det är väl en händelse, en slump, eller kanske rent af för besparing af papper, som Utskottet funnit lämpligt att i detta utlå-

tande sammanföra sina tankar angående den viktiga motionen om afskrifning af grundskatterna och indelningsverket samt angående motionen om ändrad fördelning af det rikets städer och köpingar åliggande ordinarie båtsmanshållet; ty något annat sammanhang dessa frågor emellan, än den yttre förbindelse, som åstadkommits genom deras sammanförande på denna papperslapp, finnes i sjelfva verket icke. Och när man säger, att denna fråga ligger under ompröfning hos skatteregeringskomitén, ber jag få anmärka, att man gör orätt, om man betraktar komitén, vare sig som en »klockarförfar, som skall allting bestyra», eller som en skräppgömma, dit man kan kasta allt, som man vill vara af med. Fortfar man att göra så, så fruktar jag för att skatteregeringskomitén aldrig skall komma till ett lyckligt resultat.

Förslag om ändrad fördelning af det rikets städer och köpingar åliggande ordinarie båtsmanshållet.

(Forts.)

Hvad de sista raderna i Utskottets utlåtande angår, eller att ett beslut i den riktning, motionärerna ifrågasatt, otvifvelaktigt skulle vilseledande inverka på de af komitén infordrade uppgifter, så får jag bekänna, att det icke var utan förvåning, som jag läste något dylikt. Motionärens förslag kan i bästa fall — förutsatt att skrifvelse nu kommer att afgå till Kongl. Maj:t — föranleda till, att Kongl. Maj:t för nästa riksdag framlägger förslag i ämnet, och långt derförrinnan böra de af komitén infordrade uppgifterna hafva inkommit. Men äfven om ett »beslut» tidigare kunde komma till stånd, vill man väl då påstå, att det skulle föranleda vederbörande att inkomma med lögnaktiga uppgifter. För hvilket ändamål? Ibland förefaller det, som om skatteregeringsfrågan, hvilken man på vissa håll gör vidlyftigare än den rimligen borde vara och i sig sjelf är, egentligen är intressant, så länge hon är en »fråga», så länge hon är *olöst*. De åter, som verkligen vilja se den stora frågan löst, böra icke sammankoppla densamma med alla möjliga frågor, som icke höra dit.

Jag anhåller om afslag å Utskottets hemställan och bifall till motionärernas förslag.

Friherre Leijonhufvud: Jag begärde ordet för att yttra några ord med anledning af den historik, som den siste talaren uppdrog öfver den föregående behandlingen af frågan rörande ändring i fördelningen af det rikets städer och köpingar åliggande ordinarie båtsmanshållet. Denna fråga var under den tid, jag förestod Sjöförsvarsdepartementet, föremål för behandling af kollegierna samt inkom till nämnda departement under senare delen af den tid, jag var departementets chef, så att regeringen hade kunnat redan för 1874 års riksdag framlägga ett förslag derå; men då hade Kongl. Maj:t i det närmaste färdigt sitt förslag angående omorganisation af hela vårt försvarsväsende — hvilket ock sedermera förelades 1875 års riksdag — och då var det gifvet, att regeringen helst önskade få frågorna på en gång lösta. Man trodde inom regeringen, att 1875 års förslag skulle hafva framgång, om ock icke så var förhål-

Förslag om ändrad fördelning af det rikets städer och köpingar åtgående ordinarie båtsmanshåll.

(Forts.)

landet å min sida, och vid sådant förhållande ansåg man ej lämpligt att framlägga ett särskildt förslag i denna fråga, hvilket från min sida icke skulle mött något hinder. Hvad sedan hände angående denna fråga vet jag icke och har ej heller dermed något att skaffa.

Herr Sven Nilsson: Det har för mig knappast gifvits något ögonblick af större öfverraskning än detta, då jag fått höra stadsrepresentanter, den ena efter den andra, uppträda och klaga öfver, att städernas skatter äro för stora och ojemt fördelade. Stadsrepresentanterne hafva alltid varit i en stark opposition emot oss landsortsrepresentanter, då vi framställt våra klagomål öfver, att så vore förhållandet på landsbygden. Nu hafva vi emellertid till all lycka fått höra, att detta missförhållande förefinnes äfven inom städerna; och jag hoppas således att vi skola blifva ense, när frågan derom i sin helhet återkommer, och jag skulle således mycket missräkna mig, om landtmannapartiet nu ville göra städerna till viljes, då ju deras representanter alltid stridt emot våra i detta afseende uttalade önskingar, och detta såväl vid föregående riksdagar som äfven vid denna, och hvarigenom vi skulle komma att förlora en — såsom jag hoppas — upprigtig bundsförvandt vid frågans slutliga afgörande.

Hvad som under denna öfverläggning förefallit mig högst besynnerligt är att en ärad ledamot af skatteregleringskomitén kunnat yttra, att denna fråga icke låge inom området för komiténs verksamhet, såvida man icke ville åt komitén öfverlemna hvad som helst. Men hör icke utredningen af städernas skattefrågor till skatteregleringskomiténs arbeten? För min del tror jag, att likaväl städernas som landsbygdens skattefrågor skola af denna komité regleras, och jag är fullt öfvertygad om, att komitén också skall försöka att utreda såväl den enas som den andras börda i förevarande fall. Men man kan måhända draga åtminstone någon slutsats af detta yttrande af hvad den ärade ledamoten i skatteregleringskomitén vill göra af komiténs arbeten.

Jag fick äfven höra ett yttrande af representanten för Karlskrona, hvilket yttrande visst icke öfverraskade mig, men som jag dock anser vara af stor vigt för framtiden, och hvilket jag sålunda velat taga vara på. Från den sidan hafva vi alltid blifvit beskyldda för egennyttan, då vi påyrkade skatternas jemna fördelning. Den ärade talaren yttrade emellertid nyss, att han ansåge det vara *rättvist*, att en person i stad med samma förmögenhetsvilkor som en person på landet bidroge endast med 5 öre till landets försvar, under det att personen på landet för samma ändamål fick utgifva 100 kronor. Jag skulle vilja hemställa till den ärade ledamoten själf, hos hvilken sida det är, som egennyttan ligger i detta fall. När man kan påstå något sådant, som att det är *rättvist*, att en medlem af ett stadssamhälle betalar 5 öre, under det att en medlem från landet, med lika inkomster som den förre, för samma sak måste betala 100 kronor, då tycker jag i sanning, att man drifver sin

sats väl långt, under skylten af oegennyttia, allra helst då det gäller uppoffringar för fosterlandets försvar.

Jag tror för min del, att man vid detta tillfälle icke behöft upprifva gamla sår, men de yttranden, som fälts af de stadsrepresentanter, som här haft ordet, hafva varit af den beskaffenhet, att jag icke kunnat stillatigande afhöra dem, utan måst deremot uttala min mening.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag och tror, att Kammar-
en, om den antager detta, fattar ett fullt rättvist beslut.

Herrar *J. Andersson* i Knarrevik, *Chr. Assarsson* och *Olof Andersson* i Lyckorna instämde med Herr *Sven Nilsson*.

Friherre *Leijonhufvud*: Jag kan icke låta det nyss hållna talet och det myckna instämmandet deruti passera utan att gifva den upplysningen, att de, som hafva den åsigten, som nyss framhållits, verkligen fara vilse. Här är nemligen icke fråga om annat än en reglering af fördelningen af det rikets städer och köpingar åliggande ordinarie båtsmanshållet, på samma sätt som en omreglering kan ske af de olika rotehållarnes inom en och samma rote inbördes skyldigheter. Derom är fråga och icke om något annat.

Några klagomål från städernas sida är således här icke fråga om, utan endast, såsom jag förut sagt, om fördelning städer och köpingar emellan af det dem åliggande båtsmanshållet efter rättvisa och billighet rätt och slätt.

Herr *Sven Andreasson*: Jag skall icke upphålla mig vid de olika skattebördor, som förefinnas i städerna och på landet, ty jag tror, att nu icke är behöfligt att orda om detta.

Här har blifvit sagdt, att det icke berör skatteregleringskomiténs arbeten, om dessa frågor städerna emellan komma att jemkas. För min del tror jag dock, att komiténs arbete skulle störas häraf. Komitén har ju redan genom cirkulärskrifvelse till rikets samtliga städer och köpingar infordrat upplysningar angående såväl båtsmanshållet som andra skatteförhållanden. Dessa upplysningar komma naturligtvis att till en del utgöra grunden för komiténs förslag till reglering. Men om nu under tiden mellan det upplysningarna inkommit till och utlåtande i ämnet afgifvits af komitén på grund af ett bifall till förevarande motion ett annat förhållande inträdt i afseende å städernas båtsmanshåll, så att t. ex. den ena staden fått större, den andra mindre börda än förut, så måste väl detta, så vidt jag kan förstå, menligt inverka på komiténs arbeten.

För öfrigt, då denna fråga kunnat få hvila så lång tid i Sjöförsvarsdepartementet, som vi nyss fått höra, måtte med dess afgörande väl icke vara så brådskande, att man dermed icke kan vänta ett eller par år för att kunna få alla skattefrågor samtidigt afgjorda.

Förslag om ändrad fördelning af det rikets städer och köpingar åliggande ordinarie båtsmanshåll.

(Forts.)

Förslag om ändrad fördelning af det rikets städer och köpingar åliggande ordinarie båtsmanshåll.

(Forts.)

Dessutom har Första Kammaren redan fattat sitt beslut i enlighet med Utskottets förslag; och då jag icke kan finna något skäl för, att denna Kammare skulle fatta ett annat beslut, yrkar jag bifall till Utskottets afstyrkande hemställan.

Herr Ola Andersson i Burlöf: Jag vill blott säga, att den jemförelse, som blifvit gjord af representanterna från Karlskrona och Stockholm, mellan möjligheten att få en reglering af skatteförhållandena på landsbygden och i städerna genomförd och möjligheten att åstadkomma en sådan mellan städerna inbördes, icke blifvit riktigt framsteld; ty en reglering städerna emellan beror naturligtvis derpå, och stöder sig derpå, att den ena staden i förmögenhet växer mera än den andra; men om på landsbygden ett hemman genom odling eller annorledes förbättras i jemförelse med ett annat, så sannoligen någon författning, rätt tolkad, dervid tillstädjer någon ändrad fördelning af roteringen och rusthållet. Således är den jemförelse, som i detta hänseende gjordes, icke fullt riktig.

Hvad för öfrigt beträffar talarens på stockholmsbänken yttrande, att genom *sammankopplande af med hvarandra främmande frågor* och dessas öfverlemnande till skatteregleringskomitén, denna komité slutligen blefve ingenting annat än en skräpvrå, dit man skickade allt hvad man önskade blifva af med, så är då detta yttrande, som jag för öfrigt lemnar i dess värde, åtminstone icke tillämpligt på denna fråga, *efter som densamma redan ligger under komiténs behandling.*

Beträffande Utskottets yttrande i slutet af betänkandet, att, om en förändring uti ifrågavarande skatteförhållanden blefve beslutad, densamma otvifvelaktigt skulle *vilsedande* inverka på de af komitén i berörda hänseende infordrade uppgifter, tillåter jag mig säga, det jag för min enskilda del inom Utskottet önskade, att detta yttrande skulle uteslutas ur det af afdelningen framlagda förslaget till utlåtande, emedan jag förutsåg, att det kunde gifva anledning till misstydning. Dock tror jag, att uttrycket rätteligen bör så förstås, att, då skatteregleringskomitén tänkt upprätta en fullständig tablå, upptagande alla såväl skatteföremål som alla utgifter, sådana de för närvarande utgöras, det är gifvet, att, om, sedan de för tablåns upprättande erforderliga uppgifter insamlats, en sådan ny reglering städerna emellan af ifrågavarande skatteförhållanden skulle komma till stånd, tablån skulle komma att blifva i vissa fall felaktig. Jag förmodar, att det omförmälda uttrycket var af afdelningen inom Utskottet likasom sedermera af Utskottet sjelft så menadt och alltså bör på detta sätt förstås.

Af hvad jag sålunda anfört, framgår, att jag icke anser det nödvändigt eller lämpligt att nu vidtaga denna reglering af ifrågavarande skatteförhållanden, utan att vederbörande gerna kunna gifva sig till tåls, till dess att frågan i *dess helhet* föreligger och man fått se, huru den omnämnda tablån tager sig ut. Kanske inträffar

det så, att de städer, som i *detta* fall hafva de största utgifterna, i andra fall befinnas hafva mindre, så att mindre anledning till klagan förefinnes.

Herr C. A. Larsson: Jag skulle kanske anses för oartig, om jag icke besvarade den högt ärade talaren på stockholmsbänken, som interpellade mig och begärde mitt understöd i denna fråga. Jag ser honom icke här, och det vore synd om han icke finge höra hvad jag har att säga. Jag vill nemligen fästa hans uppmärksamhet på, att, äfven om jag i denna fråga lade mig ut för städernas intresse, kunde det hända, att med densamma går lika olyckligt som nyss med de Granlundiska gravationsbevisen, som jag också lade mig ut för. Det är väl därför bäst, att jag afstår från att i denna fråga understödja honom.

Förslag om ändrad fördelning af det rikets städer och köpingar åliggande ordinarie båtsmanshåll.

(Forts.)

Herr Gasslander: Jag skall be att ånyo få fästa talarens på Skånebänken uppmärksamhet derpå, att jag hvarken i min motion eller här i Kammaren har klagat öfver någon skatteorättvisa; jag har *icke* gjort det, och det kan icke falla mig in att göra det. Men jag har deremot i min motion och här i Kammaren yrkat, att gällande författningar skola af Kammaren respekteras, och att sådana författningar skola tillämpas.

I afseende å den jämförelse i fråga om skatteförhållanden, som jag uppställde emellan stadsbo och landtbo, tillade jag uttryckligen — och det kommer protokollet att visa — att, om den skatt, som er'ades af den ene eller den andre, grundade sig på lag, torde i sådant fall någon orättvisa icke kunna sägas ega rum, ty hvad som grundas på lag är rätt, och det rätta är icke orättvist.

Hvad angår frågan om att gifva sig till tåls, så är gifvet, att man kan göra det. Man kan gifva sig till tåls vid att hvarken det ena eller andra sker; men att en eller annan lojalt vill gifva sig till tåls, skall *det* utgöra något skäl för att icke rätta sig efter de författningar och påbud, som af Kongl. Maj:t och Riksdagen äro stadgade och stadfästa?

I afseende på indelningsverket har vid regleringen deraf den olikhet egt rum, att, medan indelningsverket *på landet* är regleradt för hvarje särskildt hemman, så har för städerna, allt ifrån äldsta tider tillbaka och så långt man kan spåra, skyldigheten att uppställa manskap till försvaret varit *gemensam* för samtliga rikets städer. Skall nu skatteregleringskomitén uppgöra ett ändringsförslag i detta afseende, så måste naturligtvis de nya förhållandena mellan stad och land grunda sig på bestående och gällande författningar, nemligen å ena sidan indelningsverket för landet, fördelat efter hemman, och, å den andra, indelningsverket för städerna, gemensamt pålagdt samtliga städerna. Efter denna grund *måste* man ju verkställa regleringen, i fall det eljest är och verkligen kan vara meningen att taga ifrån det ena hållet och lägga till det andra.

Förslag om ändrad fördelning af det rikets städer och köpingar åliggande ordinarie båtsmanshåll.

(Forts.)

Men allt detta har icke med den föreliggande frågan att göra, ty det är fullkomligt främmande för den sak, som nu är på tal. Här gäller det intet annat, än att Kammaren, likasom hvarje annan myndighet och hvarje enskild person, rättar sig efter gällande lagar och författningar. Och när en författning i detta hänseende finnes, som ännu är gällande — och att den är gällande torde ingen kunna bestrida — och hvilken säger, att, då ett förändradt välstånd emellan städerna uppkommer, skall också nyssnämnda reglering förändras, samt anmälan om förhållandet göres hos Riksdagen, så vittnar det icke mycket om rättskänsla hos Riksdagen, om den sätter sig emot en sådan framställning.

Hvad det beträffar, att frågan skall hafva fallit i Första Kammaren, så var detta mig icke bekant — jag frågade visserligen efter förhållandet, men erhöll ingen upplysning derom — men detta kan väl icke utgöra någon grund till det beslut, som skall fattas af denna Kammare, när det här, jag upprepar det, endast och allenast gäller att rätta sig efter lagar och författningar. Det är dessutom gifvet, att, om frågan nu får den utgång i denna Kammare, som jag påyrkat, skall man, om den återkommer vid en annan riksdag, kunna hoppas mera framgång deråt i Första Kammaren.

För min del tager jag mig friheten vidhålla det yrkande, som jag förut framställt.

Herr Ola Andersson i Burlöf: Det af talaren på karlskronabänken nyss fälda yttrandet, att en skatt icke kan vara orättvis, som är grundad på lag, vill jag icke låta stå obesvaradt i protokollet. Det är just detta en skatt kan vara, ty icke alla lagar äro sådana, att de icke behöfva förändras, likasom icke alla skatter äro sådana, att de icke behöfva omregleras. Det är därför samhällets skyldighet att tillse, att en rättvis fördelning af alla skatter sker, och att de lagar, hvarpå ojemnt fördelade skatter må vara grundade, ändras, så att icke länge bestående orättvisor må till evig tid kvarstå, hvilket ju icke kan vara med rättvisa förenligt.

Öfverläggningen var slutad. Herr Talmannen gaf propositioner såväl på bifall till Utskottets hemställan som på yrkandet att, med afslag å nämnda hemställan, det uti ifrågavarande motion framställda förslag måtte antagas; och fann Herr Talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes och företogs, enligt en nu uppsatt och af Kammaren godkänd så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i 2:dra punkten af Utlåtandet N:o 47,

röstas Ja;

Den det ej vill,

röstar Nej;

Vinner nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets ifrågavarande hemställan, bifallit Herrar Gasslanders och Dahls i ämnet väckta motion.

Röstsedlarne sammanräknades och visade 103 ja mot 40 nej; hvadan Utskottets hemställan bifallits.

§ 15.

Föredrogs och bifölls Stats-Utskottets Memorial N:o 49, med förslag till sammanjemkning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande en punkt af Stats-Utskottets Utlåtande N:o 12, angående regleringen af utgifterna under riksstatens Attonde hufvudtitel.

§ 16.

Efter föredragning dernäst af sammansatta Stats- och Lag-Utskottets Utlåtande N:o 1, med anledning af väckt motion angående domkapitlens ombildning, blef Utskottets i detta Utlåtande gjorda hemställan af Kammaren bifallen.

§ 17.

Skedde föredragning af Banko-Utskottets Memorial N:o 15, i ^{Om ändringar i} *aflöningsstaten* fråga om ändringar i gällande aflöningsstat för Sveriges Riksbank. ^{för Riksbanken.}

Punkterna 1 och 2.

Bifollos.

Punkten 3.

Utskottet hade föreslagit, att bland nu gällande bestämmelser för tillämpningen af aflöningsstaten måtte intagas följande stadgande:

8:o. Fullmäktige ega, när så kan varda erforderligt, till biträde vid handhafvandet af den i § 22 moment 1 af reglementet omhandlade rörelse anställa någon bland Riksbankens pensionerade tjänstemän emot årligt arvode af högst 2,000 kronor och att åt honom uppdraga den kassavård, som för ändamålet erfordras.

Herr Lyttkens, som inom Utskottet reserverat sig vid föreva-

Om ändringar i rande punkt under yrkande att det deri omförmälda arfvodet måtte aflöningsstaten bestämmas till 1,500 kronor, begärde ordet och yttrade:

(Forts.)

Att ifrågavarande göromål icke äro af någon ansträngande beskaffenhet, visar sig deraf, att man ansett en pensionerad tjänsteman kunna sköta dem. Detsamma framgår äfven af Banko-Utskottets till Riksdagen afgifna Memorial N:o 1, hvaraf synes, att vid 1878 års slut i Riksbankens hufvudkontor qvarlegat 114 deposita af ifrågavarande beskaffenhet, att under år 1879 inlemnats 87 och uttagits 59 dylika deposita, och att sålunda vid förlidet års slut antalet utgjorde 142 deposita. Ehuru göromålen i och för värden af dessa, utaf hos Riksbanken på deposition insatta aktier och obligationer bestående, värdepapper, och i hvilka göromål äfven ingår, att, i händelse depositionerna åtföljas af in-teckningar, vidtagna åtgärder, som i och för dessa pappers vård kunna erfordras, omfatta ganska stora summor, så tror jag likväl, att Riksbankens vinst på denna rörelse icke är tillräckligt betydande, att man åt den person, som förrättar dessa göromål, bör anslå ett så högt arvode som 2,000 kronor. Som jag anser detta vara alldeles för mycket, yrkar jag, att den förändring häruti måtte vidtagas, att siffran 2,000 nedsättes till 1,500, så att det uti denna punkt kommer att heta: »mot ett årligt arvode af högst 1,500 kronor etc.». Jag an-håller om proposition på denna min framställning.

Herr Gustaf Jonsson: Jag skall deremot yrka bifall till Utskottets förslag oförändradt, emedan jag tror, att bankofullmäktige nog komma att iakttaga hushållning med de medel, som bestämts för handhafvandet af detta uppdrag. Och då det står *högst* 2,000 kronor i Utskottets förslag, skola fullmäktige, efter mittförmående, nog bestämma en lägre siffra, om detta arbete kan fås för billigare pris än 2,000 kronor. För min del hyser jag därför inga farhågor för att bifalla Utskottets betänkande, hvartill jag således anhåller om bifall.

Herr Biesert: I likhet med den näst föregående talaren skall jag anhålla att få biträda Utskottets förslag. Jag anser nemligen, att vi med fullkomlig trygghet kunna öfverlemna till bankofullmäktige att bestämma denna sak; och om icke fullt 2,000 kronor behöfvas, skola de nog icke använda mera än som behöfves för ändamålet.

Den förste talaren anmärkte, i afseende på göromålen i detta fall, att depositionerna voro högst få till antalet. Dermed är dock icke sagdt, att depositionernas antal bestämmer omfånget af arbetet, ty en deposition kan innehålla en mängd olika värdepapper. Af depositionernas antal kan man således icke sluta till huru mycket arbete fordras för att vårda dem. Vid sådant förhållande och då dessutom denna befattning är af mycket granulaga beskaffenhet, anser jag att

man icke bör göra någon nedsättning i en så liten summa som denna, hvilken ju både fullmäktige och Banko-Utskottet föreslagit.

Jag yrkar således bifall till Utskottets förslag i denna punkt.

*Om ändringar i
aflöningsstaten
för Riksbanken.
(Forts.)*

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, gaf Herr Talmannen propositioner, enligt de gjorda yrkandena, dels på bifall till Utskottets hemställan oförändrad och dels på antagande af det ändringsförslag Herr Lyttkens i sin reservation framställt; och fann Herr Talmannen svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förra meningen. Votering blef begärd, i anledning hvaraf en så lydande omröstningsproposition uppsattes, justerades och anslogs:

Den, som bifaller hvad Banko-Utskottet hemställt i 3:dje punkten af Memorialet N:o 15,

röstas Ja;

Den, det ej vill,

röstas Nej;

Vinner Nej, har Kammaren bifallit Utskottets hemställan, med den förändring, som Herr Lyttkens i sin vid punkten fogade reservation föreslagit.

Voteringen företogs och utföll med 60 ja mot 52 nej; varande alltså Utskottets hemställan bifallen.

Punkten 4.

Bifölls.

I *punkten 5* hade Utskottet hemställt, att aflöningsstaten för Riksbanken måtte, i hvad den rör vaktmästarne vid hufvudkontoret, erhålla följande tillägsbestämmelse:

Nuvarande lydelse:

vaktmästarne, hvarje.	-----
lön.....kronor 700:—	
tjenstgöringspenningar ...	» 100:— 800:—
-----	-----
hvilka belopp efter fem års ordinarie tjänst och derunder ådagalagdt välförhållande kunna höjas till:	-----

Om ändringar i
aflöningsstaten
för Riksbanken.
(Forts.)

lön: ..... kronor 800:—
tjänstgöringspenningar...
» 200:— 1,000:—

och efter tio års ordinarie tjänst
under fortsatt välförhållande till
lön ..... kronor 900:—
tjänstgöringspenningar..... » 300:—
kronor 1,200:—

Rörande denna hemställan yttrade

Herr Danielson: Då Banko-Utskottet enhälligt tillstyrkt detta förslag, lär det ej vara mycken förhoppning att få ändring i själfva saken, men det förefaller mig, som om Utskottet varit allt för frikostigt i denna punkt. Som Herrarne veta, hafva i andra verk, som blifvit reglerade, vaktmästarne 800 och förste vaktmästarne 900 kronor; det finnes en och annan, som har 1,100 kronor. Nu skulle enligt föreliggande förslag vaktmästarne i Riksbanken komma i bättre aflöningsförhållanden än deras vederlikar i andra nyligen reglerade embetsverk, och jag anser för min del en sådan frikostighet både opåkallad och olämplig; men då, som sagdt, det icke kan finnas stor förhoppning att, mot hvad Utskottets samtliga ledamöter tillstyrkt, utverka afslag å den begärda förhöjningen, så tillåter jag mig dock hos Herr Talmannen påyrka den förändring i Utskottets förslag, att ifrågavarande löneförhöjning till vaktmästarne i Riksbanken lägges på tjänstgöringspenningarne och ej på lönen. Enligt detta mitt förslag skulle således vaktmästarne få samma aflöning som Utskottet föreslagit, men med den förändringen att själfva lönen bibehölles vid det nuvarande beloppet. hvaremot tjänstgöringspenningarne efter tio års tjänstgöring skulle höjas till 400 kronor i stället för 300, som Utskottet föreslagit. Jag skulle emellertid önska att, då vi hafva förmånen att inom Kammaren ega en representant, som tillika är fullmäktig i Riksbanken och derjemte har deltagit i löneregleringsarbetet inom öfriga embetsverk, få höra hans tanke med afseende på denna fråga. Jag vill dock icke tro att denna fråga skall leda derhän, att vi kunna få skäl befara att vi blifva besvärade med ytterligare omregleringar för vaktmästarne i alla andra verk och vi på det sättet aldrig slippa från dessa löneregleringar.

Jag skulle emellertid, som sagdt är, gerna önska att få höra denne ledamots åsigt i saken, och tillåter mig för närvarande yrka, att den förhöjning i vaktmästarnes i Riksbanken aflöning efter tio års tjänstgöring, Utskottet föreslagit, måtte läggas på tjänstgöringspenningarne, hvarigenom, i händelse den ordinarie tjänst innehafvaren är förhindrad att tjänstgöra, större tillgång finnes att aflöna den, som sköter tjänsten. Det synes mig därför vara hufvudsakligen tjänstgöringspenningarne, som i så fall böra höjas och icke själfva lönen.

*Om ändringar i
aflöningsstaten
för Riksbanken.*

(Forts.)

Herr Liss Olof Larsson: Jag lär väl få svara några ord, eftersom jag blifvit uppkallad.

Jag ber då att få säga, att jag, då föreliggande fråga till behandling förekom hos fullmäktige, icke var närvarande. Jag har alltså ingen del i det beslut, som då fattades. Jag får också tillägga, att, om jag då närvarit bland fullmäktige, jag antagligen kommit att reservera mig emot ifrågavarande tillstyrkande, liksom jag gjorde för två år sedan, då det gälde en löneförhöjning för vaktmästarne i banken. Dermed vill jag dock ingalunda hafva bestridit, att icke tjänstgöringen för vaktmästarne i banken i allmänhet är mera ansträngande och maktpåliggande, än den för vaktmästare i de öfriga embetsverken, och jag har således för min del icke något emot en sådan förhöjning i aflöningsförmånerna, som Utskottet föreslagit, men jag hade sannolikt, om jag närvarit hos fullmäktige, då frågan hos dem förevar, framställt det yrkandet, att den förhöjning, som skulle tillkomma vaktmästare efter tio års tjänstgöring, blefve lagd på tjänstgöringspenningarne, men icke på lönen. Den omständigheten, hvilken ofta åberopats såsom skäl för förhöjning i bankvaktmästarnes aflöning, att nemligen vaktmästaren i banken är af sin tjänstgöring derstädes förhindrad att skaffa sig biförtjenster, såsom vaktmästare i andra embetsverk kunna göra, talar ju också för att icke lönen, utan tjänstgöringspenningarne böra höjas; och då vidare i alla centrala embetsverk en vaktmästare vid sin afgang från tjensten icke får i pension mera än 600 kronor, utom förste vaktmästaren, som får 800 kronor, skulle jag också tro, att en vaktmästare i banken, om han efter 10 års tjänstgöring får uppbära i lön 800 och i tjänstgöringspenningar 400 kronor, tillhoppa 1,200 kronor, borde kunna nöja sig med 800 kronors pension, då han afgår från tjensten.

Man måste väl också medgifva att göromålen äro sådana, att en vaktmästare i tjänstgöring bör hafva åtminstone 400 kronor mer än den som ingen tjänst gör, och att Herr Danielsons förslag äfven ur den synpunkten kan väl försvaras, äfven om icke här, såsom i de flesta fall, vikarie skall aflönas med tjänstgöringspenningarne.

Jag skall således, såsom jag förut antydt, förena mig uti yrkandet om att den föreslagna löneförhöjningen uteslutande lägges på tjänstgöringspenningarne, men icke på lönen, så att för vaktmästaren efter tio års tjänstgöring hans tjänstgöringspenningar kommit att uppgå till 400 kronor, men att lönen förblifver oförändrad, eller 800 kronor.

Vidare anfördes icke. Propositioner gäfvos såväl på bifall till Utskottets hemställan i oförändradt skick som ock på Herr Danielsons yrkande; och enär den senare af dessa propositioner blef med öfvervägande ja besvarad, hade Kammaren således för sin del beslutat den ändring uti den af Utskottet i förevarande punkt föreslagna tilläggsbestämmelse i aflöningsstaten för Riksbanken, att vaktmästarne

*Om ändringar i vid hufvudkontoret, efter tio års ordinarie tjänst under fortsatt väl-
aflöningsstaten förhållande, kunde tillerkännas, förutom lön, 800 kronor. en förhöj-
ning i tjänstgöringspenningarne till 400 kronor.*

(Forts.)

Punkterna 6 och 7.

Biföllos.

Punkten 8.

Utskottet hade hemställt,

att Riksdagen, jemte förklarande att styrelsen öfver afdelningskontoret i Visby skall för pröfning af diskonterings-, låne- och kreditivansökningar sammanträda minst tre dagar i hvarje vecka, måtte fastställa följande förändrade aflöningsstat för afdelningskontoret i Visby, nemligen:

Nuvarande lydelse:

två styrelseledamöter, hvardera kronor 600:—	tre styrelseledamöter hvardera ..... kronor 750:—
den styrelseledamot, som utses att handhafva den dagliga förvaltningen, arfvode ..... » 1,000:—	samt derförutom den ledamot som handhafver den dagliga förvaltningen ..... » 1,250:—
kamreren, lön 1,000:—	kamreraren, tillika kassör, lön ..... » 1,000:—
missräkningspenningar ..... 200:—	hvilket belopp kan förhöjas efter femårs ordinarie tjänst med 400 kronor och efter tioårs tjänst med ytterligare 400 kronor, samt tjänstgöringspenningar ..... » 600:—
bokhållaren, tillika registrator, lön » 800:—	och missräkningspenningar .... » 300:—
ombudsmannen, lön ..... » 300:—	bokhållaren, tillika registrator, lön » 800:—
vaktbetjenten ..... » 200:—	hvilken kan förhöjas efter fem års ordinarie tjänst med 400

kronor, samt			
tjenstgörings-			
penningar	»	400:—	Omändringar i
ombudsmannen ...	»	500:—	aflöningsstaten
till extra biträden			för Riksbanken.
vid kontorsgöro-			(Forts.)
målen	»	200:—	
vaktbetjenten	»	400:—	

Vidkommande detta förslag auförde

Herr Bokström: Då den föreliggande aflöningstaten för afdelningskontoret i Visby torde vara afsedd att gälla icke allenast för den närmaste framtiden, utan för flere kommande år, och då de tjenstemän, som vid kontoret hufvudsakligast hafva att draga lasset, synas hafva blifvit synnerligen stjufmoderligt behandlade med afseende på aflöningsbestämmelserna, må det tillåtas mig att några ögonblick taga Kammarens tålmod i anspråk, trots det att det är temligen sent lidet på aftonen.

Jag vet väl, att man vid lönerogleringar med den bästa vilja icke kan åstadkomma absolut rättvisa; beroende detta på tjänsternas mångskiftande beskaffenhet och på svårigheten att erhålla fullt objektiva grunder för bestämmandet af arbetets värde.

Men om man icke kan ernå absolut rättvisa i aflöningsbestämmelserna, så är jag dock för min del öfvertygad derom, att Riksdagen icke vill att aflöningsbestämmelser, som enligt objektiva grunder närma sig till hvad man skulle kunna kalla absolut orättvisa, skola blifva gällande. Riksdagen vill och bör vara sparsam med allmänna medel, men den vill ock på samma gång, att det verkliga arbetet skall hafva sin vederbörliga lön.

Med förut anförda stränga omdöme har jag ingalunda velat uttala något klander mot Banko-Utskottet; ty jag har ingen rätt att fordra, att Utskottet skall förorda högre godtgörelse än Herrar bankofullmäktige ansett vara behöflig för arbetets ordentliga fullgörande. Men jag anhåller att få beklaga, att Herrar bankofullmäktige, vare sig af viktigare omsorger, eller genom det afstånd, hvarpå de befinna sig från arbetet vid det aflägsna afdelningskontoret, varit förhindrade att rätt bedöma detta arbetes omfattning och i följd deraf dess värde. Någon afsigtlig orättvisa har jag naturligtvis icke kunnat lägga Herrar fullmäktige till last.

Jag skall emellertid bedja att få verificera mitt påstående.

Man torde kunna såsom allmän regel uppställa, att enahanda arbete och göromål, synnerligen inom ett och samma embetsverk, böra betinga enahanda ersättning. Ser man till huru den satsen inom Riksdagen vunnit tillämpning, så har jag trott mig finna, att denna regel gäller för hufvudkontoret, kontoret å Norrmalm här i hufvudstaden samt för afdelningskontoren i Göteborg och Malmö, i väsent-

Om ändringar i ligt mindre grad för kontoret i Luleå och i högst ringa mån för
aflöningsstaten det i Visby.
för Riksbanken.

(Forts.)

De mätare på bankarbetets värde, som Herrar bankofullmäktige sjelfva synas hafva ansett antagliga, äro dels kassarörelsens omfång och dels antalet expeditioner. Af uppgifter för år 1879, som jag i detta afseende förskaffat mig i fråga om de begge afdelningskontoren i Luleå och Visby, inhemtas att kassarörelsen då utgjorde i Luleå 15,783,384 kronor 42 öre och i Visby 12,581,196 kronor 2 öre, samt att expeditionernas antal uppgick i Luleå till 10,575 och i Visby till 7,091. Tager jag nu dertill i betraktande, att antalet expeditioner liksom kassarörelsen i Visby nödvändigtvis hädanefter måste i högre grad stiga, sedan expeditionstiden blifvit flyttad från kl. 9— $\frac{1}{2}$ 11 till kl 11—1 på dagen, så kan ingen förebrå mig för öfverdrift, om jag påstår, att bankarbetet vid de begge kontoren i Luleå och Visby förhåller sig som 100 till 75.

Nu vill jag se till huru aflöningsbestämmelserna derefter lämpa sig.

Den dagliga expeditionen i Luleå förrättas af en kamrerare och en bokhållare samt öfrigt kontorsbiträde, hvilka tillsammans åtnjuta en aflöning af 7,100 kronor. Efter nyss nämnda proportion borde således sammanlagda aflöningsbeloppet till den motsvarande dagliga expeditionen i Visby-kontoret rättvisligen utgöra 5,325 kronor. Nu har styrelsen för kontoret emellertid, under den förutsättning, att kontorets expeditionstid skulle blifva mellan 10—12 på dagen, icke ansett sig för ändamålet behöfva mera än 3,800 kronor. Detta belopp hafva Herrar bankofullmäktige likväl ansett vara alltför högt och funnit sig böra nedsätta detsamma till 3,300 kronor genom att afjemna kamrerarens aflöning från 2,200 till 1,900 kronor och bokhållarens från 1,400 till 1,200 kronor. Men känbarare än denna nedprutning är dock, synnerligen för kamreraren, Herrar fullmäktiges åtgärd att bestämma expeditionstiden till kl. 11—1, ty genom denna framflyttning, låt vara af endast en timme, har svårigheten, för denna tjänsteman att skaffa sig annan sysselsättning i betänklig grad ökat. Ty ehuru sjelfva expeditionstiden endast är två timmar, dessa förlagda midt på dagen, så är dock det kontorsarbete i öfrigt, som af denna tjänsteman, som nästan helt och hållet saknar det extra kontorsbiträde Luleå-kontoret erhållit, så omfattande, att han så godt som hindras från annan tjänstgöring, om sådan eljest skulle stå till buds.

Sedan jag nu gjort en jämförelse inom Riksbanken, anhåller jag att i största korthet få göra en dylik utom densamma.

Genom räkenskaper, som finnas i kammarrätten, har jag funnit, att kassarörelsen, inclusive stämpelpappersuppbörden, vid ränteriet i Malmöhus län för år 1876 — det sista året, för hvilket räkenskaper voro för mig tillgängliga — uppgått till något öfver 8 millioner kronor och expeditionernas antal till omkring 3,000. Aflöningen för räntmästaren i Malmöhus län var 1879 omkring 8,000 kronor. För kamreraren vid afdelningskontoret i Visby skulle nu aflöningen nedsättas från af styrelsen föreslagna 2,200 kronor till

1,900 kronor. Om ock den nuvarande lönen för räntmästaren i nämnda län är oskäligt stor och borde regleras till lämpligt belopp, tror jag dock, att man icke med allvar kan ifrågasätta att aflönin- *Om ändringar i aflöningsstaten för Riksbanken.*
 gen för en tjänsteman med en så stor uppbörd och en så maktpåliggande befattning som räntmästaren i Malmöhus län lämpligen skulle kunna sättas till ett belopp af 1,900 kronor, och än mindre torde ett sådant aflöningsbelopp kunna anses vara det rigtige för en uppbördsman, som har att ansvara för en kassarörelse, som är 50 procent, och en expeditionssiffra, som är mer än 100 procent större. I förbigående vill jag här erinra, att kamreraren vid detta afdelningskontor har att ombesörja invexling af privatbanksedlar. Vinsten af denna invexling, som bereder rum för Riksbankens sedlar i allmänna rörelsen, upptages icke i afdelningskontorets räkenskaper, utan i hufvudkontorets, och kan icke till siffran bestämmas. Jag har hört en sakkunnig person uppskatta den derigenom minskade vinsten för Gotlands enskilda bank till 2 procent af bankens vinst, eller till 20,000 kronor. För mig synes detta vara ett ytterligare skäl till att Riksdagen icke bör vara för njugg att ersätta denna tjänstemans arbete. Vidare beder jag att äfven få tillägga, att ränteriets behållning numera skall förvaras i afdelningskontoret, hvarigenom en ytterligare tillökning i kontorets göromål är att motse.

Hvad bokhållaren och registratorn vid kontoret angår, är jag förmätn nog att jmföra honom med registratorn i Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsen. Denne tjänsteman har vid innevarande riksdag, på Stats-Utskottets hemställan, fått sin aflönning höjd från 2,120 kronor till 3,160 kronor, och af regleringshandlingarne inhentas, att samme tjänsteman har att uppvisa 842 diariiförda mål om året, det vill säga icke fullt tre för hvarje dag. Såsom jag nämnde, har bokhållaren i Visby afdelningskontor, hvilken tillika är registrator, att bokföra 7,091 bankexpeditioner om året, och jag kan sålunda icke finna, att den föreslagna nedprutningen i hans aflönning från 1,400 till 1,200 kronor är rimlig eller rättvis.

Jag skall icke längre upptaga Kammarens tid, och ehuru jag har emot mig Banko-Utskottet och bankofullmäktige, vet jag, att jag har på min sida billighet och rättvisa, och jag hoppas att jag derigenom äfven skall få Kamraren på min sida. Under förhoppning om full rättvisa i dessa aflöningsbestämmelser nästa år tager jag mig friheten att yrka bifall, icke till hvad dessa ifrågavarande tjänstemän skulle i aflönning tillkomma i förhållande till sitt arbete och lönera för enahanda tjänstemän vid afdelningskontoret i Luleå, utan allenast till hvad styrelsen för Visbykontoret i detta hänseende föreslagit, under förutsättning att expeditionstiden skulle sluta kl. 12 middagen.

Jag yrkar sålunda:

att hvad Banko-Utskottet i punkt 8:o af föreliggande betänkande hemställt måtte bifallas med den ändring, att, såsom Styrelsen för afdelningskontoret i Visby föreslagit, kamrerarens och

Om ändringar i aflöningsstaten för Riksbanken. kassörens tjänstgöringspenningar måtte fastställas till 800 kronor och hans misräkningspenningar till 400 kronor samt att bokhållarens och registratorns tjänstgöringspenningar måtte fastställas till 600 kronor.

(Forts.)

Herr Lyttkens, som inom Utskottet reserverat sig i fråga om de till handhafvarne af den dagliga förvaltningen vid afdelningskontoren i Luleå och Visby tillstyrkta löneförbättringar, yttrade: Den jemförelse med andra embetsverk, som den ärade talaren framhållit, bevisar blott, att det finnes embetsmän, som hafva för stora löner i förhållande till göromålen, då, såsom han yttrar, en registrator i statens embetsverk endast skulle hafva tre mål om dagen att registrera. Om det således finnes någon statens embetsman, som har för hög lön, håller jag utskottet räkning för, att icke Utskottet begärt större löner för tjänstemännen vid ett bankkontor än som oundgängligt erfordras för att få arbetet väl utfördt.

Riksbankens afdelningskontor i Visby har blifvit inrättadt på framställning af ortens invånare, och det har erhållit ett anslag i ett för allt till belopp af 6,000 kronor. Sedan kontoret varit i verksamhet en tid, har man så småningom framkommit med anspråk på löneförhöjning. Sålunda hade, såsom Herrarne kunna se af betänkandet, kamreraren förut i lön 1,000 kronor och misräkningspenningar 200 kronor, tillsammans 1,200 kronor, nu deremot, enligt Utskottets förslag, skall han få lön 1,000 kronor, med två ålders-tillägg, hvaridera å 400 kronor, tjänstgöringspenningar 600 kronor samt misräkningspenningar 300 kronor, eller tillsammans högst 2,700 kronor. Det är naturligt, att denna löneförhöjning är till en stor del betingad deraf, att tjänstgöringstiden numera är helt annan än förut, då den var utsatt till tidigt om morgnarne, för att tillmöttesgå den förre kamrerarens önsknigar, hvilken hade en annan tjänst, som upptog hans tid på förmiddagen.

Vid denna sena timme vill jag emellertid icke anföra något vidare, utan inskränker mig till att yrka bifall till Utskottets förslag, hvilket är fullkomligt öfverensstämmande med det förslag, fullmäktige i Riksbanken afgifvit.

Herr Sven Nilsson: Jag skall hemställa till Kammaren, om det förslag, som blifvit framlagd af representanten för Gotland, kan vara grundlagsenligt. I Kammaren föreligger nemligen icke något förslag, sådant som han önskade, framlagd hvarken genom motion eller afgifvet af Banko-Utskottet; och jag tror därför icke, att samme representant har rätt att väcka förslag om förhöjning i dessa tjänstemäns löner. Då sålunda, enligt min tanke, den värde representanten från Gotland icke har rätt att väcka ett sådant förslag vid denna tid af riksdagen, så skulle jag önska att han ville återtaga sitt yrkande, men hemställer vördsamt, att Kammaren åtminstone måtte lemna hans förslag utan afseende och bifalla Utskottets hemställan.

Ofverläggningen var härmed slutad. Beträffande det af Herr Bokström gjorda yrkande förklarade Herr Talmannen, att, enär nämnda yrkande framstälts utan att vara grundadt på någon i grundlagsenlig ordning väckt motion eller på förslag af Banko-Utskottet, Herr Talmannen funne sig förhindrad att derå gifva proposition. Kam-
 Omändringar i
 aflöningsstaten
 för Riksbanken.
 (Forts.)

Punkten 9.

Lades till handlingarne.

Punkten 10.

Bifölls.

§ 18

Föredrogos och biföllos Lag-Utskottets nedannämnda Utlåtanden:

N:o 41, i anledning af väckt motion om antagande af en lag om afveckling medelst administration; och

N:o 42, i anledning af väckt motion om ändring af förordningen den 21 December 1857 angående straffarbetes och fängelsestraffs verkställande i enrum.

§ 19.

Föredrogos och bifölls Andra Kammarens Tredje Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 7 (i samlingen N:o 22) rörande väckt motion om åtgärder i anledning af olika tolkning af bestämmelserna i Kongl. Kammarkollegii Kungörelse den 1 Mars 1867 angående landgille och städja för vissa kyrkolägenheter i Skåne, Halland och Blekinge.

§ 20.

Anmäldes och bordlades följande inkomna ärenden:

Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 16, angående tullbevillningen;

Banko-Utskottets Memorial N:o 16, med förslag till omröstningsproposition i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om åtgärder för Riksbankens förstärkande vid upphörande af de enskilda bankernas rätt att utgifva sedlar, lydande å tio kronor;

Samma Utskotts Utlåtande N:o 17, i anledning af väckt motion
Andra Kammarens Prot. 1880. N:o 47.

om inrättande af ett Riksbankens afdelningskontor i Östersund; samt

Andra Kammarens Första Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 7 (i samlingen N:o 23), öfver Herr F. T. Borgs motion N:o 148 och Herr S. Axells motion N:o 149.

§ 21.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter Kammarens ledamöter åtskildes kl. $\frac{1}{4}$ 12 e. m.

In fidem

H. A. Kolmodin.